

Research Paper

Media Representation of Iranian National Identity in Major Sports Events During the Revolution and War (1979–1989):

The Asian Games of Delhi and Seoul and the Seoul Olympics

Jamalidin Akbarzadeh Jahromi¹, Masoud Taghiabadi²

Received :Sep. 13,2023 , Accepted:Jun. 16,2024

Abstract

This article aims to analyze how Iranian national identity was represented in sports media during major sports events (Asian Games and Olympics) in the period of the Islamic Revolution and the Iran-Iraq war (1979–1989). The research method is historical-critical discourse analysis, employing the approaches of Wodak and Fairclough, and the conceptual framework is based on Billig's theory of "banal nationalism" and Larijani's doctrine of "Umm al-Qura." The statistical population includes the sports media "Donyaye Varzesh," "Keyhan Varzeshi," "Jomhour," and "Keyhan," focusing on the Asian Games of Delhi (1982), Seoul (1986), and the Seoul Olympics (1988), selected through purposive theoretical sampling.

Findings indicate that references to "us" are predominantly made through "Iran and Islam," "Muslim nations as part of the self," and "the Revolution." Attribution strategies for constructing the self are used to demonstrate the power of the Islamic Republic, the export of the Revolution through sports, Iranian ethical values, being a great nation, the true Muslim, the savior of the oppressed, and the undefeated and fighting nature of the Iranian people. Persuasive stances such as perseverance, unity, power, justice, altruism, and culture are used to construct an Iranian-Islamic national identity, while history, misuse, threat, and lack of benefit are used to construct a negative "other."

¹ Assistant Professor of Social Communication Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. jahromijamal@gmail.com

² PhD in Communication Sciences, Allameh Tabatabai University, Faculty of Social Communication, Tehran, Iran (Corresponding Author), masoud.taghiabadi@gmail.com

Globally, the established order is based on the nation-state, and in the field of sports and its media representation, there is a similar pattern. However, after the Islamic Revolution, the identity discourse of the Islamic Republic, challenging this order, does not prioritize nation-state-based nationalism and instead seeks a new order based on the unity of the Islamic Ummah. This research shows that during this period, sports media did not represent national identity solely on a geographical-national basis, but rather emphasized Islamic and revolutionary components, aiming to use sports as a tool for exporting the Revolution and displaying the power of the Islamic Republic.

A transformation in the concept of nation and a return to the nation as religion and followers of religion is evident. The analyzed media represent a common discourse with ideological similarities in covering sports events, and their narrative of national identity and the nation overlaps with the official discourse of the Islamic Republic. These representations are visible not only nationally but also transnationally and within the Islamic Ummah; support from non-Iranian Muslims and emphasis on solidarity with Muslim nations are integral to this media discourse.

Moreover, discourse analysis of the media in this period reveals that Iranian national identity in sports media is reproduced through references to religious, revolutionary, and resistance values, and traditional elements of Iranian nationalism are merged with Islamic components. The media, using symbols, myths, and historical narratives, sought to strengthen national solidarity and legitimize the discourse of the Islamic Republic, presenting sports as a field for demonstrating unity, perseverance, and resistance. In summary, the findings show that major sports events during the Revolution and war became a crucial platform for reproducing and reinforcing Iranian-Islamic national identity in sports media. The media, using specific discursive strategies, represented national identity in line with the official ideology of the Islamic Republic and used sports as a tool for exporting the Revolution and demonstrating national power. These representations were effective not only domestically but also regionally and transnationally, contributing to the formation of a new identity for the Iranian nation. This study, by focusing on historical discourse analysis, highlights the role of sports and media in constructing national identity during a critical period in Iran's history and paves the way for further theoretical and empirical studies in this field.

Keywords: Iranian national identity, sports media, major sports event, discourse analysis, Umm al-Qura

1.Introduction

Identity and its reflection, as well as its historical transformations, have always been the subject of numerous researchers, especially since the 1970s. Anthony Smith believes that among all collective identities, national identity is the highest level. Discourse analysts such as Wodak consider identity a discursive matter. Wodak argues that national identity is constructed and transmitted through discourse. According to Wodak (2009), having an identity requires the ability to express it through language and related codes.

With the advent of mass media, powerful tools for shaping collective identity emerged. Identity discourses both influence and are influenced by mass media; thus, one of the most important elements in constructing identity is the capacity of powers to shape their desired discursive order, marginalize the “other,” and present themselves as an independent identity in the media. By examining the media in any period, one can identify aspects of constructed identities in each historical era.

Major sports events are also the main arena for the manifestation of national identities in sports. In these events, national teams represent each country, and the raising of the flag and playing of the national anthem symbolize pride and the highest display of each nation. In the contemporary era, sports and their media coverage have become a new field for the urgent manifestation of identity, especially at the national level. Media can help shape identity from the perspective of reflecting and representing power. Kennedy and Hills (2009) believe that analyzing mediated sports is a method for exploring changing configurations of power and social identity. Billig (1995) also argued that having a national identity means having ways to talk about nationality, and the study of identity should include a detailed analysis of discourse, which is particularly evident in media coverage of sports.

The representation of national identity can occur through the articulation of ideology, cultural and social values, racial stereotypes, economic and linguistic factors, and specific textual strategies in the media. The production of sports content can thus lead to consensus over particular values.

Iranian scholars such as Kachouyan (2006) considered national identity discourses as products of different historical periods. Each period, especially after the Revolution, saw new developments in identity, and this research observes these identity transformations from the perspective of sports. After the Islamic Revolution, a hegemonic discourse rooted in Shiite Islam emerged, redefining identity discourses and employing distinct elements to define “self” and “other” at domestic, national, and transnational levels. The Revolution and the new identity discourse, centered on

Imam Khomeini, were most prominent until the end of the war. Understanding the methods of constructing national identity during this period is crucial, and sports played a significant role in this process.

The main issue addressed in this article is the tension between participation in sports events and the identity policy of the Islamic Republic during the Revolution and the war. This tension arises because sports events, based on the global order, are primarily venues for the manifestation and consolidation of nationalist identities, while the identity discourse of the Islamic Republic challenges this order and seeks a new order based on the unity of the Islamic Ummah. The central question is how these macro-level conflicts are represented and resolved in the media.

2. Literature Review

2.1 Domestic Studies

Ahmadpour et al. (2022) examined the use of national identity in Iranian sports policy, showing that identity in sports is a process for producing and transforming identity images, such as “sports nationalism” and “sports patriotism.” Akhavan Kazemi and Shahghaleh (2013) found that success in international football creates national identity and pride, while defeat leads to disappointment and wounded national pride. Fazeli (2012) argued that governments use sports, especially football, to control public opinion and nation-building; the Islamic Republic has used national football to strengthen national identity. Hashemi and Javadi Yeganeh (2007) noted that the identity effects of football are not limited to national identity but are also visible transnationally, with support from non-Iranian Muslims as examples.

2.2 International Studies

Ziaei et al. (2021) identified four main themes in the media construction of Iranian identity during the 2018 World Cup and 2019 Asian Cup: “persistent passion,” “determined and dutiful,” “oppressed but great,” and “emotional.” Political and historical references in Iranian media help reproduce national identity. Orneolf Sipple (2017) showed that more democratic, affluent, and globalized countries have less sports nationalism. Tai Nieh (2013) analyzed the construction of nationalism in Chinese and US newspapers during the 2012 London Olympics, finding three levels: representing athletes with specific nationalist ideologies, the potential influence of reporters’ personal identities, and genre choices for engaging readers.

The novelty of this research lies in (1) identifying dominant discourses of Iranian identity during a specific period (Revolution and war), (2) understanding the role of

sports in constructing national identity discourses, and (3) using discourse analysis to explain the role of sports in national identity, with a historical approach distinguishing this study from previous ones.

3. Theoretical and Conceptual Framework

3.1 Media, National Identity, and Sports

Identity can be defined as the social position of self and other (Bucholtz & Hall, 2005). Bourdieu considered national identity a form of habitus, a set of common ideas, perceptions, and emotional attitudes internalized through national socialization. Discursive construction of national identity is essentially the construction of differences and distinctions (Georgalou, 2009). National identity is temporary and constantly reproduced through stories, images, symbols, and rituals that signify nationality. Major political events, disasters, wars, national commemorations, or major sports events are crucial for reinforcing national unity (Harr & Danesi, 1999).

Baker and Elles (2011) discuss “nationalist discourse” in national identity, which enables the construction, reproduction, stabilization, and transformation of national identity. Nationalist discourse represents shared experience through narratives, symbols, and rituals as the core of national identity. Maguire (1994) described a dialectical relationship between nation and sport, where sports serve as an important factor in identifying national identity, and nations use sports to introduce themselves to the world. Sports teams, rather than individuals, help cultivate and display social and national values globally (Georgalou, 2009). McClancy (1996) argued that sport is a primary means by which nationalist ontology imposes itself on people, reinforced by international competitions.

Mass media can shape national identity and public attitudes by producing and reproducing shared values and concepts. Sports media, using discourses about nations, nationalist sentiments (sometimes with military terminology), cultural and historical symbols, reflect and construct nationalism (Ziaei et al., 2021). Rao (2003) noted that even if globalization reduces nationalist sentiments, media images of major sports events still include many nationalist expressions. Anderson (1991) emphasized that national newspapers are important arenas for disseminating national agendas and play a key role in creating dominant national meanings, ideologies, and cultures, acting as “nationalist novels” that engage people in national discourse.

3.2 Evolution of the Concept of Nation and National Identity after the 1979 Revolution

The concept of nation in Iranian history has had different meanings. Najafi (2002) identified three meanings: (1) religion and law, (2) people following religion, and (3) people following religion within the geographical boundaries of Iran. Kachouyan and Zaeeri (2014) argued that the concept of nation in Iran evolved from nation as religion to nation as religious scholars and then to nation as followers of religion. Political and social events shifted the concept from referring to a corpus of divine laws to a group of prominent individuals representing those laws.

After the Revolution, revolutionaries led by Imam Khomeini defined Islam as the sole component of Iranian identity, attacking the secular Persian nationalism of the Shah's era. Saleh and Vural (2015) noted that post-Revolution Islamists used religious institutions to expand their ideological influence, aiming to Islamize Iran. The new system needed a definition of identity, requiring a space for narrating identity from within the new discourse (Tajik, 2005). The new regime promoted an identity for the Iranian nation based on Islam, Shiism, and Islamic-Shiite values. According to Ansari (2012), Khomeini symbolized "religious nationalism," which led to the Revolution and the establishment of the Islamic Republic. Khomeini distinguished between "pure Muhammadan Islam" and "American Islam," the former being authentic and revolutionary, the latter being empty and supportive of Western powers, lacking resistance and separation of religion from politics.

3.3 Umm al-Qura Doctrine

The Umm al-Qura doctrine, introduced by Mohammad Javad Larijani in the early 1980s, explained the foreign policy of the Islamic Republic and Iran's position in the Muslim world. It addressed the theoretical gap in reconciling the dichotomy between the Ummah and the nation-state. According to Larijani, after the Islamic Revolution and Khomeini's leadership, Iran became the Umm al-Qura (mother of cities) of the Islamic world. The preservation of Umm al-Qura takes precedence over all else, meaning the full preservation of the governmental system, including territorial integrity and the Islamic system.

4. Methodology

This study uses historical-critical discourse analysis, focusing on Wodak and Fairclough's approaches. The statistical population includes the sports magazines "Donyaye Varzesh," "Keyhan Varzeshi," "Jomhuri," and "Keyhan," covering the

Asian Games of Delhi (1982), Seoul (1986), and the Seoul Olympics (1988). The sampling is purposive and theoretical, analyzing media texts related to the representation of national identity.

5. Findings

The analysis shows that Iranian sports media during the Revolution and war represented national identity by referencing “Iran and Islam,” emphasizing “Muslim nations” and “the Revolution.” Discursive strategies for constructing the self included demonstrating the power of the Islamic Republic, exporting the Revolution through sports, ethical values, being a great nation, true Muslim, savior of the oppressed, and the fighting spirit of the Iranian people. For constructing the “other,” elements of threat, misuse, and lack of benefit were used. Persuasive stances such as perseverance, unity, and altruism were used to reinforce the Iranian-Islamic national identity. The media sought, through coverage of sports events, to reinforce and reproduce the identity discourse of the Islamic Republic, presenting the Iranian nation as a Muslim, resilient, and pioneering nation.

6. Discussion and Conclusion

The results show that major sports events during the Revolution and war became a crucial platform for reproducing and reinforcing Iranian-Islamic national identity in sports media. The media, using specific discursive strategies, represented national identity in line with the official ideology of the Islamic Republic and used sports as a tool for exporting the Revolution and demonstrating national power. These representations were effective not only domestically but also regionally and transnationally, contributing to the formation of a new identity for the Iranian nation. This study, by focusing on historical discourse analysis, highlights the role of sports and media in constructing national identity during a critical period in Iran’s history and paves the way for further theoretical and empirical studies in this field.

Bibliography

- Abrahamian, E. (2008) *A History of Modern Iran*. Cambridge University Press
- Abrahamian, Ervand (2008). *A History of Modern Iran*. Translated by Ebrahim Fattahi. Tehran: Nashr-e Ney.
- Afshar Zanjani, E. (2015, September 28). Public libraries: Centralization or decentralization. *LISNA Weekly Opinion*, 253. (In Persian)

- Afzali Farouji, M., & Farhangi, A. (2008). Designing a model for science communication in Islamic Republic of Iran Broadcasting. *Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies, 8*(2), 95-120. (In Persian)
- Ahmadi, Hamid (2004). *Iran, Identity, Nationality, Ethnicity*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies.
- Ahmadi, Hamid (2009). *Foundations of Iranian National Identity: A Theoretical Framework for Citizen-Centered National Identity*. Tehran: Research Institute for Cultural and Social Studies.
- Ahmadi, Z. (2014). *The role of public and school libraries in expanding reading culture*. <http://www.sociallib.blogfa.com/post.aspx> (In Persian)
- Ahmadpour, Ayrin; Rajabi Nowshabadi, Hossein; Khabiri, Mohammad; & Jalali Farahani, Majid (2022). "Identifying the Use of National Identity in Iran's Sports Policymaking." *Iranian Political Sociology Monthly*, 5(8), 1322-1339.
- Akhavan Kazemi, Masoud; Shah-Ghal'eh, Safiollah (2013). "The Impact of Football on Components of National Identity." *Quarterly Journal of Culture-Communication Studies*, 14(23), 115-135.
- Ameli, S. (2011). *Investigating the role of Neyshabur public libraries in increasing citizens' information literacy* [Master's thesis, Alzahra University]. (In Persian)
- Anderson, Benedict (1991), *Imagined communities: reflections on the origin and. Spread of nationalism*; Verso, London. (In Persian)
- Ansari A M. (2012), *The Politics of Nationalism in Modern Iran*, Publisher: Cambridge University Press(In Persian)
- Ashrafi, H. (2009). Public libraries and Iran's demographic needs. *Information Research and Public Libraries*, 15(2), 97-122. (In Persian)
- Baker, P. and Ellece, S. (2011). *Key terms in discourse analysis*. London: Continuum. (In Persian)
- Billig, Michael. 1995. *Banal Nationalism*. London: Sage.
- Bucholtz, M and hall, K (2005) identity and interaction: a sociocultural linguistic approach, *discourse Studies* 7 (5-4): 585
- Cho, Y. (2009) 'Unfolding Sporting Nationalism in South Korean Media Representations of the 1968, 1984 and 2000 Olympics'. *Media, Culture & Society* 31, no. 3 347-364.
- Dehghani Rayeni, H. (2013). *The role of Kerman public libraries in developing users' reading culture* [Master's thesis, Birjand University]. (In Persian)
- Ebrahimi, R. (2011). *The role and position of public libraries in increasing citizens' social capital: A case study of Tehran* [Master's thesis, University of Tehran]. (In Persian)
- Fairclough, N & Wodak, R. (1997). *Critical Discourse Analysis*. In T. A. Van Dijk (Ed.), *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies 2 (A Multidisciplinary Introduction)* (pp. 258-284). London: Sage.

- Fairclough, N., & Graham, P. (2002). Marx as Critical Discourse Analyst: the Genesis of a Critical Method and its Relevance to the Critique of Global Capital. *Estdios de Sociolinguistica*, 3 (1), 185-229.
- Fazeli, Habibollah (2012). "Sports and Identity Politics." *Political Science Research Journal*, 7(2).
- Firahi, Davood (2003). *Political System and Government in Islam*. 1st Edition. Tehran: SAMT.
- Ghadimi, A. (2016). The role of media in public understanding of science. *Iranian Journal of Cultural and Communication Studies*, 12(42), 11-37. (In Persian)
- Gorjili, M. (2018). *Challenges of public libraries in Golstan province's multicultural society from users' perspective* [Master's thesis, Birjand University]. (In Persian)
- Hare, G and Dauncey, H (1999) .The coming of age: the World cup of France 98. in Gary urmstrong and Richard Giulianotti (eds), *Football cultures and identities*, Londonn Palgrave, 41-51
- Hashemi, Seyyed Zia; Javadi Yeganeh, Mohammad Reza (2007). "Football and National Identity." *National Studies Quarterly*, 8(30), 107-124.
- jhally, S (1989), *Cultural Studies and the Sport/Media Complex*, in L. A. Wenner (Ed.), *Media, Sports and Society* (pp. 84). London: Sage.
- Kachooyan, Hossein & Zaeri, Ghasem (2014). "A Historical Study of the Semantic Evolution of the Concept of 'Nation' from Religious Understanding to Modern Perception on the Eve of the Constitutional Revolution." *Islam and Social Studies*, 1(4), 26-54.
- Kachooyan, Hossein (2005). *Evolutions of Identity Discourses in Iran: Iran in the Struggle with Modernity and Post-Modernity*. Tehran: Nashr-e Ney.
- Kennedy, Eileen & Hills, Laura (2009) *Sport, Media and Society*, Berg Publishers
- Khosravi-Nik, Majid (2018). *Discourse, Identity, and Legitimacy: Self and Other in Representations of Iran's Nuclear Program*. Translated by Niloufar Agha-Ebrahim. Tehran: Logos Publishing.
- Koohi Rostami, M., Mohammadzadeh, F., & Assareh, F. (2021). Identifying and ranking barriers to attracting and developing public participation in Iran's public libraries. *Library and Information Science Research Journal*, 11(2), 292-311. (In Persian)
- Larijani, Mohammad Javad (1990). *Topics in National Strategy*. 1st Edition. Tehran: Center for Translation and Book Publishing.
- MacClancy, J (1996), *Sport, identity and ethnicity*, Berg, Oxford
- Miri, A. (2017). *Developing an optimal public library model for Iranian society using exploratory mixed methods research* [Unpublished manuscript]. Iranian Library Project. (In Persian)
- Mirsepasi, Ali (2006). *Reflections on Iranian Modernity*. Translated by Jalal Tawakolian. Tehran: Tarh-e No.
- Motallebī, D. (2017). Public libraries in service of science communication. *Book Review Quarterly on Information and Communication*, 4(13-14), 183-199. (In Persian)
- Najafi, Mousa (2002). "The Process of Secularization of the Concept of Nation in Iran." *Book Critique*, Spring, No. 22, pp. 133-148.

- Nie, T (2013), national identity representation in sport media -the case of china and the u.s. MSC thesis, University of Missouri-Columbia
- Ørnulf, Seippel (2017), Sports and Nationalism in a Globalized World, *International Journal of Sociology*, 47:1, 43-61, DOI: 10.1080/00207659.2017.1264835
- Rashid Kurdestani, Mohammad Reza & Azghandi, Alireza (2020). "Critique and Analysis of Mohammad Javad Larijani's Umm al-Qura Doctrine in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran." *Political Science Quarterly*, 16(52), 181-211. (In English)
- Rezaei Sharifabadi, S., & Shamelou, Z. (2008). *Science communication: Perspectives, opportunities and challenges*. Ketabdar. (In Persian)
- Rowe, D. (2003) 'Sport and the Repudiation of the Global'. *International Review for the Sociology of Sport* 38, no: 281–294.
- Saleh, Alam and Worrall, James (2015), Between Darius and Khomeini: Exploring Iran's Identity Problematique. *National Identities*, 17 (1). pp. 73-97
- Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (2013). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Translated by Ebrahim Afshar. Tehran: Nashr-e Ney.
- Tajdaran, M., Karbala Aghaei Kamran, M., & Ameli, S. (2013). The role of Neyshabur public libraries in increasing citizens' information literacy. *Knowledge Studies Quarterly*, 6(20), 39-54. (In Persian)
- Tajik, Mohammad Reza (2005). *Narrative of Honor and Identity Among Iranians*. Tehran: Farhang-e Gofteman.
- Trujillo, N., & Ekdorf, L. (1985). Sportswriting and American cultural values: The 1984 Chicago Cubs. *Critical Studies in Mass Communication*, 2 (3), 262–281
- Wodak, R. (2001). The Discourse-historical Approach. In R. Wodak, & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (pp. 63–94). London: Sage.
- Wodak, R., & Meyer, M. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. Sage.
- Wodak, R., de Cillia, R., Reisigl, M., & Liebhart, K. (2009). *The Discursive Construction of National Identity* (2nd ed.). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ziaee Ali, Arshin Adib-Moghaddam, Agnes Elling, Jacco van Sterkenburg & Ivo van Hilvoorde (2021), Football and the media construction of Iranian national identity during the FIFA World Cup 2018 and AFC Asian Cup 2019, *Soccer & Society*, 22:6, 613-625, DOI: 10.1080/14660970.2021.1952691

مقاله پژوهشی

بازنمایی رسانه‌ای هویت ملی ایرانی در رویدادهای بزرگ ورزشی دوره انقلاب و جنگ (۱۳۵۷-۱۳۶۸):

«بازی‌های آسیایی دهلی نو و سئول و المپیک سئول»

جمال الدین اکبرزاده جهرمی، مسعود تقی آبادی^۱

تاریخ دریافت: ۰۲/۶/۲۲، تاریخ تایید: ۰۳/۳/۲۷

چکیده

این مقاله با هدف شناخت نحوه بازنمایی هویت ملی ایرانی طی رویدادهای ورزشی بزرگ (بازی‌های آسیایی، المپیک) دوره انقلاب و جنگ ۱۳۵۷-۱۳۶۸ صورت گرفته و به بررسی هویت ملی در گفتمان رسانه‌های غالب آن زمان می‌پردازد. روش تحقیق تحلیل گفتمان تاریخی-انتقادی و رویکردهای وُداک و فرکلاف و چارچوب مفهومی نیز نظریه «ناسیونالیسم پیشپا افتاده» و بهره‌گیری از دکترین «ام‌القری» است. جامعه آماری نیز رسانه‌های دنیای ورزش و کیهان ورزشی و جمهوری و کیهان در بازی‌های آسیایی دهلی‌نو (۱۳۶۱) و سئول (۱۳۶۵) و المپیک سئول (۱۳۶۷) است که با نمونه‌گیری هدفمند نظری صورت گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که ارجاع به «ما» با اشاره به «ایران و اسلام»، «ملل مسلمان به‌مثابه بخشی از خود» و «انقلاب» صورت می‌گیرد. استراتژی‌های اسنادی برای بازنمایی رسانه‌ای مثبت خود در راستای «نمایش اقتدار جمهوری اسلامی»، «صدور انقلاب با ورزش»، «اخلاقمداری ایرانی»، «ملتی بزرگ»، «مسلمان حقیقی بودن»، «ناجی مستضعفین و شکست‌ناپذیر» و «مبارز بودن» ملت ایران است. مواضع افق‌آیی پایداری، وحدت، قدرت، حق، نوع‌دوستی و فرهنگ برای برساخت یک هویت ملی ایرانی-اسلامی و تاریخ، سوءاستفاده، تهدید و عدم سودمندی برای برساخت منفی هویت «دیگری» استفاده می‌شود. از سویی، نظم مستقر در دنیا مبتنی بر دولت-ملت است و در کنار آمدن با این واقعیت صلب نظریه ام‌القری برای نوعی تطابق از سوی نظریه‌پردازان جمهوری اسلامی مطرح می‌شود. در حوزه ورزش و بازنمایی رسانه‌ای آن هم شاهد نوعی تطابق از همین دست هستیم و در این راستا تحولی در مفهوم ملت و بازگشتی دوباره به ملت به منزله‌ی دین و پیروان دین وجود دارد. نوع بازنمایی هویت در رسانه‌های مدنظر نیز نماینده یک گفتمان و دارای شباهت‌های ایدئولوژیک در پوشش رویدادهای ورزشی هستند و روایت آنها از هویت ملی و ملت دارای همپوشانی است.

واژه‌های کلیدی: هویت ملی ایرانی، رسانه ورزشی، رویداد بزرگ ورزشی، تحلیل گفتمان، ام‌القری

^۱ دکتری علوم ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده ارتباطات اجتماعی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
masoud.taghiabadi@gmail.com

هویت، نحوه بازتاب آن و حتی تحولاتی که در تاریخ داشته است همواره دست‌مایه محققان بسیاری به‌خصوص از دهه ۱۹۷۰ به بعد است. انسان تنها موجودی است که بدون فهم چیستی و کیستی خویش نمی‌تواند حیات داشته باشد. با این حال همواره در سایه چالش‌ها و دگرگونی‌های فکری اجتماعی است که این مهم، نمود می‌یابد. آنتونی اسمیت بر این باور است که از میان تمام هویت‌های جمعی که امروزه افراد در آن سهیم‌اند هویت ملی، عالی‌ترین سطح هویت است (احمدی، ۱۳۸۸). گفتمان‌کاوانی همچون وُداک هویت را امری گفتمانی می‌دانند. در باب هویت ملی وداک بر این باور است که هویت ملی از طریق گفتمان برساخته و منتقل می‌گردد (وداک و دیگران، ۲۰۰۹: ۲۲). با این اوصاف به‌زعم وُداک (۲۰۰۹) داشتن هویت مستلزم توانایی بیان آن به‌واسطه زبان و سایر رمزگان مرتبط بدان است. علاوه‌براین، با ظهور رسانه‌های جمعی ابزار قدرتمندی برای شکل‌دهی هویت جمعی ایجاد گشت. گفتمان‌های مختلف هویتی هم بر رسانه‌های جمعی اثر می‌گذارند و هم از آن تأثیر می‌پذیرند؛ به همین دلیل یکی از مهم‌ترین عناصر سازنده هویت، برخورداری قدرت‌ها از ظرفیت‌های رسانه‌ای برای شکل‌دهی به نظم گفتمانی مدنظر خود، به حاشیه‌رانی دیگری (گفتمان) و شناساندن خود به‌عنوان یک هویت فی‌نفسه در رسانه‌هاست. در واقع با بررسی رسانه‌ها در هر دوره می‌توان به شناخت وجوهی از هویت‌های برساخته شده در هر برهه تاریخی دست یازید.

از سویی رویدادهای مهم ورزشی نیز خواستگاه اصلی تجلی هویت‌های ملی در عرصه ورزش هستند. جایی که در آن، تیم‌های ملی در این رویداد بزرگ ورزشی نمایندگان هر کشور تلقی می‌شوند و اهتزاز پرچم و سرود ملی مبین غرور و نمایش والای هر کشور است. علاوه‌براین، در عصر کنونی میدان نوینی که تجلی‌گاه مبرم هویت در ابعاد کلان و به‌ویژه ملی آن است میدان ورزش و تلاقی آن با پوشش رسانه‌ای آن است که مؤلفه‌های هویتی در این سپهر سترگ ورزشی آشکارا نمود می‌یابند. امروزه مسئله هویت وارد ابعاد جدیدتری شده است و در این بین رسانه‌ها می‌تواند به شکل‌گیری هویت از چشم‌انداز بازتاب و بازنمایی قدرت کمک کنند این مسئله تا آنجایی حائز اهمیت است که اندیشمندانی همچون کندی و هیلز^۱ (۲۰۰۹) بر این عقیده‌اند که بررسی ورزش رسانه‌ای‌شده روشی برای کاوش در تغییر صورتبندی‌های قدرت و هویت اجتماعی است. بیلگ (۱۹۹۵: ۸) نیز معتقد بود که داشتن هویت ملی به معنای داشتن راه‌هایی برای

^۱ Kennedy, E & Hills

صحبت در مورد ملیت است و مطالعه هویت باید شامل مطالعه‌ی دقیق گفتمان باشد، او این امر را در رسانه‌ها مشهود و در پوشش رسانه‌ای ورزش صریح یافت. بازنمایی هویت ملی می‌تواند در فرایند مفصل‌بندی ایدئولوژی، ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی، کلیشه‌های نژادی، عوامل دیگر (مثلاً اقتصاد، زبان) و همچنین استراتژی‌های متنی خاص در رسانه‌ها وجود داشته باشد (تروخیلو و اکدوم،^۱ ۱۹۸۵؛ جالی^۲، ۱۹۸۹). این بدان معنی است که خلق مطالب ورزشی می‌تواند به توافق بر سر ارزش‌های خاصی منجر شود.

شاید بتوان گفتمان‌های هویتی از جمله هویت ملی را محصولی از تحولات تاریخی دانست، همانطور که اندیشمندانی ایرانی همچون کچویان (۱۳۸۵) بر آن باور داشتند و گفتمان‌های هویت ملی را محصول دوره‌های مختلف پیدایش و توسعه‌ی تاریخی این گفتمان می‌دانستند به طوری که معتقد بودند مسئله هویت در ایران مسئله‌ای تاریخی است. از این رو، هر دوره و به طور اخص در دوره پس از انقلاب، هویت و هویت ملی وارد برهه جدید شده است که ما در این تحقیق ناظر بر این تحولات هویتی از چشم‌انداز عنصر هویتی ورزش هستیم. در رخداد انقلاب اسلامی، گفتمانی هژمونیک خلق شد که وامدار مکتب اسلام شیعی بود. این گفتمان که برخاسته از انقلاب اسلامی بود به بازنگری و تعریف مجدد و اساسی در حیطه گفتمان‌های هویتی پرداخت و مؤلفه‌های متمایزی را جهت تعریف و شناخت «خود» و «دیگری» در عرصه داخلی، ملی و فراملی به کار بست. به همین دلیل بعد از انقلاب و با شکل‌گیری صورت‌بندی جدید هویتی بر مبنای مبانی اسلام، خرده‌گفتمان‌های شکل گرفتند که سعی در اشاعه خود در جهان داشتند و ورزش به عرصه‌ای مهم برای آن بدل گشت. با توجه به شرایطی که بعد از انقلاب صورت گرفت در سیاست‌های کلان سیاسی-اجتماعی بر آن شد تا ورزش ایران تنها در بازیهای آسیایی شرکت کند و در دو دوره المپیک غایب بود^۳، این کلان گفتمان هویتی تا انتهای جنگ تحمیلی و حضور امام خمینی (ره) به عنوان دال مرکزی‌اش بیشترین نمود را در عرصه‌های مختلف فرهنگی کشور

^۱ Trujillo, & Ekdum

^۲ jhally

^۳ ایران دو المپیک مسکو (۱۹۸۰) و لس‌آنجلس (۱۹۸۴) را به دلایل ایدئولوژیک برخاسته از همین گفتمان هویت اسلامی تحریم کرد. دلیل تحریم المپیک مسکو اشغال کشور اسلامی افغانستان از سوی شوروی و با ابتکار آمریکا بود و در المپیک لس‌آنجلس نیز در همین راستا ایران به دلیل «دخالت ایالات متحده در اوضاع خاورمیانه، حمایت آن از اسرائیل و جنایات در آمریکای لاتین، بخصوص در السالوادور» بازی‌های المپیک تابستانی ۱۹۸۴ آمریکا را نیز تحریم کرد.

داشت. اهمیت این دوره از حیث هویتی به حدی است که فهم روش‌های برساختی در هویت ملی بسیار به چشم می‌آید و ورزش نیز کارکردی زیادی در این رویداد و اشاعه گفتمان هویتی دارد. با این حال مسئله اصلی ما در این مقاله ناظر بر تنازعی است که میان حضور در رویدادهای ورزشی و سیاست هویتی جمهوری اسلامی در بازه زمانی انقلاب و جنگ تحمیلی شکل می‌گیرد. این تنازع از آنجا شکل می‌گیرد که برگزاری رویدادهای ورزشی، مبتنی بر نظم مستقر جهانی، عمدتاً محلی برای تجلی و مستحکم کردن هویت‌های ملی‌گرایانه است. این در حالی است که گفتمان هویتی جمهوری اسلامی با به چالش کشیدن نظم مستقر جهانی اصلیتی برای هویت ملی‌گرایانه مبتنی بر دولت-ملت قائل نیست و در سودای نظم جدیدی مبتنی بر امت واحد اسلامی است و مسئله‌ای که ایجاد می‌شود این است که این تعارضات و تنازعات کلان چگونه بازنمایی و مرتفع می‌شود.

با این اوصاف این تحقیق درصدد است تا نحوه بازنمایی گفتمان‌های رسانه‌ای در باب هویت و هویت ملی را در طی رویدادهای ورزشی بزرگ (بازی‌های آسیایی، المپیک سئول) دوره انقلاب و جنگ ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۸ بررسی کند و به بررسی هویت ملی در گفتمان رسانه‌های غالب در آن زمان (مطبوعات، مجلات ورزشی) و این تنازعات‌های گفتمانی بپردازد. به‌طور خاص، این مطالعه در باب تحلیل گفتمان انتقادی در بازنمایی رسانه‌های غالبی که نماینده گفتمان‌های مختلف هویتی هستند، با تمرکز بر استراتژی‌های گفتمانی است که در خدمت ساخت ورزشکاران و یک مای «ملی» عمل می‌کند. از این رو سوال‌های دیگر این تحقیق این است که (۱) در دوره زمانی این تحقیق هویت ملی چگونه بازنمایی شده است و (۲) استراتژی‌های گفتمانی برای برساخت هویت ملی چگونه استفاده شده است. بعلاوه این تحقیق کمک می‌کند تا به شناخت حقیقت و عملکرد رسانه‌های مختلف در نحوه پوشش ورزش‌ها و برساخت هویت ملی با رویکردهای گفتمانی بپردازیم. انجام چنین تحقیقاتی بستر مناسبی را برای سامان یافتن تحقیقاتی از این دست مهیا می‌کند و راه را برای نظریه‌پردازی در این وادی هموار می‌کند.

مطالعات پیشین (رسانه، ورزش و هویت)

در قلمرو تحقیقات داخلی شناسایی به‌کارگیری هویت ملی در سیاست‌گذاری ورزش ایران (۱۴۰۱) تحقیقی است که توسط احمدپور و دیگران، صورت گرفته و نشان می‌دهد که هویت در ورزش فرآیندی برای تولید و دگردیسی انگاره‌های هویتی، در قالب اصطلاحاتی همچون

«ملی‌گرایی ورزشی» و یا «میهن‌پرستی ورزشی» به کار گرفته شده است. تأثیر فوتبال بر مؤلفه‌های هویت ملی (۱۳۹۲) مقاله دیگری است که اخوان کاظمی و شاه‌قلعه نگارش شده است. به زعم نویسندگان، موفقیت در مسابقه‌های فراملی فوتبال، نوعی هویت و غرور ملی ایجاد می‌کند و جوامع دیگر را به پذیرش جایگاه برتر آن کشور وامی‌دارد. شکست یک تیم ملی فوتبال نیز باعث نوعی سرخوردگی و جریحه‌دار شدن غرور یک ملت و کشور می‌شود. به‌زعم فاضلی در مقاله **ورزش و سیاست هویت (۱۳۹۱)** حکومت‌ها می‌کوشند تا از ظرفیت‌های ورزش در هویت بهره‌گیرند. به بیان وی مهم‌ترین کار ویژه سیاسی ورزش به‌ویژه فوتبال کنترل افکار عمومی، نشان دادن چهره‌ای کارآمد از دولت و ملت‌سازی است؛ دولت جمهوری اسلامی ایران نیز در مواردی از ظرفیت فوتبال ملی برای تقویت هویت ملی بهره‌گرفته است. هاشمی و جوادی یگانه در پژوهش **فوتبال و هویت ملی (۱۳۸۶)** آورده‌اند که تأثیرات هویتی فوتبال، محدود به تقویت تعلقات و هویت ملی نیست، بلکه در سطوح فراملی نیز می‌توان جلوه‌های آن را مشاهده کرد. حمایت مسلمانان غیرایرانی، از جمله عرب‌ها و مسلمانان مقیم آلمان، از ایران و سایر تیم‌های مسلمان، جلوه‌هایی از بروز هویت فراملی بودند.

در حوزه تحقیقات خارجی نیز ضیائی و دیگران^۱ (۲۰۲۱) در پژوهش **فوتبال و برساخت رسانه‌ای هویت ملی ایران در جام جهانی ۲۰۱۸ و جام ملت‌های آسیا ۲۰۱۹** به چهار مضمون اصلی در پوششی که بیانگر هویت ایرانی در چارچوب رویدادهای فوتبالی است دست یافتند: «شور و اشتیاق پیوسته»، «مصمم و وظیفه‌شناس»، «مظلوم اما بزرگ» و «غرق احساسات». به زعم آنها ارجاعات سیاسی و تاریخی مورد استفاده رسانه‌های ایرانی به بازتولید هویت ملی ایرانی در مسابقات ورزشی فوق‌کمک می‌کند. اورنولف سیپل^۲ (۲۰۱۷) نیز در پژوهش **ورزش و ناسیونالیسم در دنیای جهانی شده (۲۰۱۷)** نشان می‌دهد که کشورهای دموکراتیک‌تر، مرفه‌تر و جهانی‌شده‌تر، کمترین مقدار ملی‌گرایی ورزشی را دارا هستند. با نگاهی به نحوه‌ی تعامل عوامل فردی و ملی، تأثیر فردی آموزش به سطح ملی جهانی‌شدن فرهنگی بستگی دارد. در پژوهش **بازنمایی هویت ملی در رسانه‌های ورزشی (مورد چین و ایالات متحده) (۲۰۱۳)**؛ تای نیئه^۳ به برساخت ناسیونالیسم در دو روزنامه چین و ایالات متحده

^۱ Ziaee et al

^۲ Seippel, O

^۳ TIE NIE

در المپیک لندن ۲۰۱۲ می‌پردازد. به بیان وی سه سطح در برساخت گفتمانی هویت ملی بین دو روزنامه گنجانده شده است. اول، دو روزنامه مشغول به نمایندگی از ورزشکاران خود با ایدئولوژی ناسیونالیستی خاص هستند. دوم، هویت شخصی خبرنگاران پتانسیل تأثیرگذاری بر هویت خوانندگان آنها و درنهایت کمک به برساخت هویت‌های ملی را دارد. در سطح سوم، دو روزنامه ژانرهای خود را برای تعامل با خوانندگانی که با ورزشکاران شکست‌خورده روبرو هستند نشان می‌دهند.

اما آنچه این تحقیق را در برابر تحقیقات پیشین دارای نوآوری و لازم‌الاجرا می‌کند (۱) شناخت گفتمان‌های موجود و غالب (هویت ایران) در یک برهه‌ی زمانی خاص (انقلاب و جنگ) در باب هویت ملی ایرانی (۲) شناخت نقش ورزش در برساخت گفتمان‌های هویت ملی (۳) بهره‌گیری از تحلیل گفتمان برای تبیین نقش ورزش از حیث هویت ملی است و رویکرد تاریخی تحقیق نیز نقطه‌ی عطف و تمایز این پژوهش با سایر تحقیقات گذشته است.

مبانی مفهومی و نظری

رسانه، هویت ملی و ورزش

هویت را می‌توان به‌عنوان موقعیت اجتماعی خود و دیگری تعریف کرد (بوچولتز و هال^۱، ۲۰۰۵: ۵۸۶). در بررسی هویت ملی، نقطه‌ی عزیمت برای تحلیل‌گران گفتمان انتقادی از جمله وُداک و آنا تریاندافیایدو این است که هویت ملی شکل خاص هویت اجتماعی است که می‌تواند به‌صورت گفتمانی با استفاده از زبان و دیگر نظام‌های نشانه‌شناختی تولید، تبدیل و برچیده شود. بوچولتز معتقد بود که هویت ملی نوعی از عادت‌واره است؛ یعنی مجموعه‌ای از ایده‌ها و ادراکات رایج و همچنین نگرش عاطفی مرتبط و رفتارها که همه آنها از طریق جامعه‌پذیری ملی درونی شده‌اند. در نتیجه، برساخت گفتمانی هویت ملی در واقع برساخت گفتمانی تفاوت‌ها، تمایزهاست (جورجالو^۲، ۲۰۰۹: ۱۱۲). هویت ملی موقتی است و به‌طور مداوم از طریق داستان، تصاویر، نمادها و آداب‌ورسومی که نشان‌دهنده معانی ملیت هستند بازتولید می‌شود. موقعیت‌های بسیار مهمی که ملزم به تقویت با هم‌بودگی ملی هستند در رویدادهای مهم سیاسی (انتخابات ریاست جمهوری)، بلایای جدی، جنگ، مراسم بزرگداشت ملی یا رویدادهای ورزشی بزرگ خلاصه

¹ Bucholtz & Hall

² Georgalou

می‌شود (هار و دانسی^۱، ۱۹۹۹: ۵۰). بیکر و الیس^۲ (۲۰۱۱: ۷۵) از «گفتمان ناسیونالیستی» در باب هویت ملی بهره می‌جویند:

گفتمان ناسیونالیستی امکان برساخت هویت ملی را فراهم می‌کند. این ابزار گفتمانی است که در آن هویت ملی تولید، بازتولید، تثبیت و دگرگون می‌شود؛ بنابراین گفتمان ناسیونالیستی وسیله‌ای برای بازنمایی تجربه مشترک از طریق روایات، نمادها و آیین‌هایی است که به‌عنوان هسته اصلی هویت ملی در نظر گرفته می‌شوند. تحلیل‌گران گفتمان بررسی کرده‌اند که چگونه گفتمان‌های ملی‌گرایانه می‌توانند گاهی بر کلیشه‌هایی مبتنی باشند که بین «ما» و «آن‌ها» تمایز قائل می‌شوند.

مگوایر (۱۹۹۴) در مورد یک رابطه دیالکتیکی بین ملت و ورزش صحبت می‌کند که در آن، از یک‌سو، عملکرد ورزش را به‌عنوان یک عامل مهم در شناسایی هویت ملی است، و از طرف دیگر ملت در پی آن است که از طریق ورزش خود را به جهان معرفی کند. این تیم‌های ورزشی هستند که به‌جای افراد واحد به تربیت و تقویت و نمایش ارزش اجتماعی و ملی در عرصه‌های جهانی کمک می‌کنند (جورج‌الو، ۲۰۰۹: ۱۱۲). اما به بیان مک‌کلنسی^۳ (۱۹۹۶: ۴)، ورزش یکی از راه‌های اصلی است که بر اساس آن هستی‌شناسی ناسیونالیستی، واقعیت خود را بر مردم اعمال کرده است و توسط مسابقات بین‌المللی که در آن تیم‌های ملی به رقابت می‌پردازند، تثبیت شده است. در این‌بین، رسانه‌های جمعی می‌توانند هویت ملی و نگرش‌های عمومی درباره ملت را از طریق تولید و بازتولید ارزش‌ها و مفاهیم مشترک شکل دهند. رسانه‌های ورزشی با استفاده از گفتمان‌های مربوط به ملت‌ها، احساسات ملی‌گرایانه (که ممکن است شامل اصطلاحات نظامی باشد)، نمادهای فرهنگی و تاریخی، ناسیونالیسم را بازتاب می‌دهند و می‌سازند (ضیائی و همکاران، ۲۰۲۱: ۶۱۴). راو^۴ (۲۰۰۳) نیز اظهار داشت که حتی اگر جهانی‌شدن منجر به کاهش احساسات ملی‌گرایانه شود، تصویر رسانه‌ای از رویدادهای ورزشی بزرگ هنوز هم شامل بسیاری از عبارات ملی‌گرایانه است. ناسیونالیسم همچنین پوشش رسانه‌ای ورزش را تعیین می‌کند (راو، ۲۰۰۳). رسانه‌ها با اشاره به هویت ملی ورزشکاران در جریان رویدادهای ورزشی بین‌المللی، آن‌ها را در گروه‌های ملت‌محور همگن قرار می‌دهند و درعین‌حال

¹ Hare and Dauncey

² Baker, P. and Ellece

³ MacClancy

⁴ Rowe

می‌سازند و تقویت می‌کنند (چو^۱، ۲۰۰۹). از سویی به گفته‌ی اندرسون^۲ (۱۹۹۱)، روزنامه‌های ملی عرصه مهمی را برای انتشار و بیان برنامه‌های ملی فراهم می‌کنند؛ بنابراین، آن‌ها نقش مهمی در ایجاد معانی، ایدئولوژی‌ها و فرهنگ‌های ملی مسلط دارند. روزنامه‌های ملی می‌توانند به‌عنوان یک «رمان ملی‌گرایانه» رفتار کنند و مردم را به درگیر شدن در گفتمان ملی تشویق نمایند (اندرسون، ۱۹۹۱)

تطور مفهوم ملت در ایران و هویت ملی پس از انقلاب ۱۳۵۷

مفهوم ملت در تاریخ ایران دارای تصور معنایی متفاوتی داشته است به نحوی که ملت در متون و ادبیات سنتی به معنای دین و مذهب بوده است اما در آغاز آشنایی ایرانیان با تجدد جایگزین مفهوم «nation» به معنای اصلت افراد خودآگاه دارای حق شد که مفهومی غیر دینی و ضد دینی است (کچویان و زائری، ۱۳۹۳: ۲۶). نجفی (۱۳۸۱) معتقد است ملت دارای سه معناست اول: در مفهوم شریعت و دین. دوم: در مفهوم مردم پیروان شریعت. سوم: در مفهوم مردم پیرو شریعت در محدوده جغرافیایی کشوری به‌نام ایران. در حقیقت، مفهوم «مردم ایران اسلامی شیعی»، یک کل بزرگ را تشکیل می‌داده که لفظ ملت، این سه عنصر را یک‌جا می‌توانست در خود داشته باشد اما کچویان و زائری (۱۳۹۳: ۵۰) معتقدند که مفهوم ملت در رخدادهای سیاسی ایران تطور داشته و به تدریج از ملت به منزله دین به ملت به منزله «علمای دین» و به ملت به منزله «پیروان دین» تحول یافته است. یعنی رخدادهای سیاسی و اجتماعی باعث شد تا مفهوم ملت از اشاره به پیکره‌ای از احکام و مضامین وحیانی به شماری افراد برجسته تحول یابد که نماد احکام و مضامین و حامل وجوه نمادین تاریخی هستند.

اما درباره هویت ملی نیز تطوراتی بوده است و در دوران پساانقلاب تغییراتی را به خود دیده است به همین دلیل محققین ایران پژوه معقتقدند سال‌های اول انقلاب، انقلابیون تحت رهبری امام خمینی (ره) با تعریف اسلام به‌عنوان تنها مؤلفه هویت ایرانیان، به ناسیونالیسم سکولار فارسی که مرکز سیاست‌های شاه بود، حمله کردند. به‌بیان صالح و ورال^۳ (۲۰۱۵: ۸۶)، پس از انقلاب اسلام‌گرایان از نهادهای مذهبی برای گسترش نفوذ ایدئولوژی خود استفاده کردند و آبراهامیان^۴ (۲۰۰۸: ۱۷۸) نتیجه می‌گیرد، هدف کلی اسلامی‌کردن ایران بود. از سویی، ایرانیان

¹ Cho

² Anderson

³ Saleh & worrall

⁴ Abrahamian

انقلابی از ایدئولوژی شیعی رهبران انقلاب اسلامی به‌مثابه منبعی برای نیل به هویت ملی استقبال کردند (میرسپاسی، ۱۳۸۵: ۱۶۷). با استقرار دولت جمهوری اسلامی در ایران فصل جدیدی از مناسبات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی-هویتی و... در کشور آغاز شد. گفتمان انقلاب اسلامی بیش و پیش از هر چیز نیاز به یک تعریف از هویت داشت و این امر مستلزم ایجاد فضایی برای روایت هویت برآمده از دل این گفتمان بود (تاجیک، ۱۳۸۴: ۱۸۸). بر این اساس نظام جدید حاصل از این انقلاب مشغول پروراندن و ترویج هویتی برای ملت ایران شد که بر اسلام و شیعه و مفاخر اسلامی شیعی تکیه داشت. این ارزش‌ها بنیان گفتمان هویتی است که در واکنش به فرایند تضعیف هویت اسلامی در عصر پهلوی پدیدار گشته و هدفش آن بود تا مبانی همبستگی ملی در کشور را با ارائه تعریفی اسلامی-شیعی از هویت ملی ایران بنا نماید. دولت جمهوری اسلامی از فردای انقلاب اسلامی با تقویت و بازگشت به هویت و خودآگاهی اسلامی، در پی ایجاد تحول در ساختار هویت ملی ایران برآمد و در متن و بطن گفتمان خود نظام شاهنشاهی و مدرنیته مظاهر مدرنیزاسیون را دگر هویتی خود تعریف نمود (تاجیک، ۱۳۸۴: ۱۸۸-۱۸۷). احمدی (۱۳۸۳: ۸۷) معتقد است که با انقلاب اسلامی ایرانیت یا به قول او هویت ملی و نه هویت دینی-تضعیف شد. به گفته انصاری^۱ (۲۰۱۲: ۲۵۷)، این خمینی بود که نماد نیروی «ناسیونالیسم دینی» بود. این نیرو بود که منجر به انقلاب ۱۳۵۷ و استقرار جمهوری اسلامی شد. ازسویی، شروع جنگ هشت‌ساله با عراق باعث شد که رژیم جدید به مسئله ناسیونالیسم اشاره کند: جنگ این ترکیب را تسریع بخشید و مانند بحران گروگان‌گیری، فریاد تجمعی بسیار نیرومندی را برای رژیم به ارمغان آورد؛ بنابراین، این جنگ به یک جنگ انقلابی وطن‌پرستانه و همچنین ملهم از دین تبدیل شد (آبراهامیان، ۱۳۸۷: ۱۷۶). به گفته صالح و ورال (۲۰۱۵: ۸۸)، این کار برای الهام بخشیدن به هویت «اسلامی-ملی» ایران انجام شد که انصاری آن را هویت «ایرانی ملی‌گرای-مذهبی» می‌نامد.

ام‌القری

ام‌القری دکترینی است برای تبیین خط‌مشی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و موقعیت ایران در جهان اسلام است که در اوایل دهه‌ی ۱۳۶۰ از سوی محمدجواد لاریجانی مطرح شد طرح این نظریه در دوران پسا انقلاب که در آن هویت جدید اسلامی به وجود آمد برای جبران خلاء

^۱ Ahmadi

نظری‌ای بود که جمهوری اسلامی می‌بایست با بهره‌گیری از آن دوپارگی و تناقضی که میان امت و کشور را وجود دارد مرتفع نماید. از این رو لاریجانی تز ام‌القرای خویش را در راستای رهبری جمهوری اسلامی در جهان اسلام مطرح کرد. محور دکترین ام‌القری این است که اگر کشوری در بین کشورهای اسلامی ام‌القرای دارالاسلام محسوب شود شکست یا پیروزی‌اش، شکست یا پیروزی کل اسلام تلقی می‌شوند. در این هنگام حفظ ام‌القری مرجح بر هر کار دیگری است به طوری که در شرایط خاص حتی می‌تواند احکام نخستین را نیز به تعویق بیندازد (فیرحی، ۱۳۸۲: ۲۶۱). به‌زعم لاریجانی پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و رهبری امام خمینی، ایران ام‌القرای دارالاسلام شد. وظیفه امام خمینی بود که رهبری جهان اسلام را به عهده بگیرد و وظیفه‌ی امت بود که ولایت ایشان را برگزینند یعنی ایران دارای رهبری باشد که برای تمام امت است (لاریجانی، ۱۳۶۹: ۳۹-۴۸)؛ اما باید گفت حفظ ام‌القری به معنای کامل کلمه است نه حفظ جغرافیای یک کشور، یعنی نگهداری کامل یک نظام حکومتی که شامل تمامیت ارضی و نظام حکومتی خاص است که به سبب آن ام‌القری شده است (لاریجانی، ۱۳۶۹: ۴۹-۴۸). تلاش‌های نظری لاریجانی در طرح ام‌القری نشان می‌دهد که چگونه ایران به عنوان یک سرزمین واجد جمعیت و حکومت و حاکمیت در اولویت امنیت ملی قرار می‌گیرد. مشخص می‌شود که توجه به ایران و منافع ملی و قدرت ملی آن، مهم‌ترین خروجی‌های ام‌القری برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی است (رشیدکردستانی و ازغندی، ۱۳۹۹: ۲۰۸).

ناسیونالیسم پیش‌پافتاده

نظریه ناسیونالیسم پیش‌پافتاده «شکل زندگی‌ای است که هر روز در دنیای دولت‌های ملی وجود دارد». این ناسیونالیسم پیش‌پافتاده شهروندان را به شکلی ناخودآگاه به یاد ملت خود می‌آورد. برای بیلینگ، معما این است که «چرا مردم در دنیای معاصر ملیت خویش را به وادی نسیان می‌برند». پاسخ او این است که یادآوری‌های پیش‌پافتاده به نحو صریح، همذات‌پنداری ظریف با ملت را نشان می‌دهد (بیلینگ، ۱۹۹۵^۱: ۴۰-۵۵). به زعم بیلینگ (۱۹۹۵) در میان فرآیندهای دنیوی که به شهروندان وضعیت خود را به‌عنوان ملیت یادآوری می‌کند، اشکالی از اشاره‌های بلاغی وجود دارد که در آن مفروضات ملیت به‌صورت «گفتمانی» نشان داده می‌شود، به «ما» پیوسته یادآوری می‌شود که «ما» در ملتها زندگی می‌کنیم؛ هویت «ما» دائماً با پرچم علامت‌گذاری می‌شود.

^۱ billig

بیلیگ در فرآیند آنچه «پرچم‌گذاری» می‌داند، توجه را به نمادهای ناسیونالیستی جلب می‌کند که هر لحظه ملیت را یادآوری و بازتولید می‌نماید (بیلیگ، ۱۹۹۵: ۸، ۹۵). بارزترین ویژگی ناسیونالیسم پیش‌پافتاده، بازتولید مداوم آن از طریق روال روزمره است، در نتیجه تولید و خلق ناسیونالیسم را در فعالیت‌های مختلف به‌عنوان عمل بازتاب، تسهیل می‌کند. «ناسیونالیسم پیش‌پافتاده» درک کاملی از نحوه ادغام نمادهای ملی ناخودآگاه در خود ادراکی گروه‌ها و چگونگی شکل دادن به هویت گروهی ارائه کرده است. رویکرد او همچنین به درک این موضوع کمک کرد که چگونه تماشاگران ورزش، هویت ملی را تأیید می‌کنند (بیلیگ، ۱۹۹۵).

در پایان ناسیونالیسم پیش‌پافتاده به عنوان چارچوب مفهومی لحاظ می‌شود تا رویه‌های ملی‌گرایانه مدنظر قرار گیرد کما اینکه با تمسک به ام‌القرآ رویه‌های مبتنی بر امت نیر در خلق هویت ملی و ملت در رویدادهای ورزشی مدنظر است.

روش‌شناسی

این تحقیق با روش تحلیل گفتمان انتقادی صورت گرفته است که در زمره روش‌های کیفی تحقیق قرار دارند. تحلیل گفتمان انتقادی روشی است که زبان را به‌عنوان گفتمان تحلیل می‌کند، به این معنی که «زبان به‌مثابه یکی از عناصر فرآیند اجتماعی در ارتباط دیالکتیکی با دیگران درک می‌شود» (فرکلاف و گراهام^۱، ۲۰۰۲: ۱۸۸). تحلیل گفتمان انتقادی، کردارهای اجتماعی را بر اساس لحظات گفتمانی آن‌ها بررسی می‌کند و بر «ماهیت اساساً زبانی و گفتمانی روابط اجتماعی قدرت» و نحوه استفاده و بحث از آن‌ها در گفتمان تأکید می‌ورزد (فرکلاف و وداک^۲، ۱۹۹۷: ۲۷۱).

این تحقیق از روش تحلیل گفتمان تاریخی^۳ وداک و ترکیب آن با رویکرد فرکلاف بهره می‌جوید. مطابق با رویکرد انتقادی فرکلاف، رویکرد گفتمانی-تاریخی، گفتمان را به‌منزله شکلی از کردار اجتماعی درک می‌کند (فرکلاف و وداک، ۱۹۹۷؛ وداک، ۲۰۰۱). وداک (۲۰۰۱: ۶۶) یک رابطه دیالکتیکی را بین کردارهای گفتمانی و زمینه‌های کنش استنباط می‌کند که در آن قرار دارند.

فرکلاف با تقسیم سطوح گفتمان به متن، کردار گفتمانی (تعامل) و بافت (کردار) اجتماعی و تقسیم سطوح تحلیل گفتمان به توصیف، تفسیر و تبیین میان سطوح گفتمان و سطوح تحلیل

¹ Fairclough & Graham

² Wodak

³ DHA

ارتباط برقرار می‌کند. فرکلاف نگاهی تعاملی به سطوح مزبور دارد و به روابط پویا متعامل و تأثیرگذار میان سطوح مذکور نیز تأکید می‌ورزد. وداک و مایر^۱ (۲۰۰۱) از استراتژی‌های خرد گفتمانی در بازنمایی دیگری و ارائه خود سخن می‌گویند که در این تحقیق مورد استفاده می‌گیرد.

جدول ۱. استراتژی‌های گفتمانی

استراتژی	اهداف	ابزارها
نام‌گذاری / ارجاعی	برساخت درون گروه‌ها و برون گروه‌ها	<ul style="list-style-type: none"> مقوله‌بندی عضویت استعاره‌ها، مجازها و کنایه‌ها ویژگی‌های کلیشه‌ای و ارزیابی صفات منفی یا مثبت
اسنادی	برچسب‌زنی کم و بیش مثبت و منفی به بازیگران اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> انتساب کلیشه‌ای و ارزش‌گذارانه صفات منفی یا مثبت پیش فرض‌های ضمنی و صریح
استدلالی	توجیه انتساب‌های مثبت یا منفی	<ul style="list-style-type: none"> توپویی یا مواضع اقناعی^۲ که جهت توجیه دربرگیرندگی یا طرد سیاسی، استفاده می‌شود
چارچوب‌سازی یا بازنمایی گفتمانی	بیان گفتمان با برقراری موقعیت چشم‌اندازانه سخنگو	<ul style="list-style-type: none"> گزارش، توصیف، روایت یا نقل قول رویدادها (تبعیض‌آمیز) و...
تشدید یا تخفیف	تعدیل وضعیت ایپستمیک یک گزاره	<ul style="list-style-type: none"> تشدید یا تخفیف نیروهای غیربیانی (تبعیض‌آمیز) اظهارات

منبع: (وداک و مایر، ۲۰۰۱: ۷۳)

در این تحقیق سعی شد از ابزارهای نظری وداک در سطح توصیف و تفسیر و از آرای فرکلاف برای تبیین کردارهای اجتماعی بهره گرفته شود. وداک تحلیل خود را در سه سطح (۱) موضوعات گفتمانی-مضمونی، (۲) استراتژی‌های خرد گفتمانی در باب بازنمایی خود و دیگری (۳) تحقق زبانی و ابزارهای زبانی می‌گنجاند که در این تحقیق در دو سطح دوم در سطوح توصیف و تفسیر و موضوع‌های گفتمانی در سطح تبیین تحلیل می‌شوند. در باب استراتژی‌های خرد نیز به سه سطح نخست بسنده می‌شود زیرا به زعم خسروی نیک، وداک، ریزیگل و مایر سه سطح اول خود نوعی استراتژی چارچوب‌سازی هستند که به بازنمایی گفتمانی می‌پردازند.

¹ Meyer

² topoi

همچنین این تحقیق از نمونه‌گیری هدفمند نظری استفاده کرده است. زیرا نمونه‌گیری نظری نوعی گردآوری داده است که بر اساس مفاهیم در حال تکوین انجام می‌شود و پژوهشگر را قادر می‌سازد که مسیرهای نمونه‌گیری‌ای را برگزیند که می‌توانند بیشترین بازده نظری را در پی داشته باشند (استراوس و کربین، ۱۳۹۲: ۲۲۰-۲۱۹). با توجه به این‌که بازه زمانی تا انتهای دوره جنگ است جامعه آماری مبتنی بر مطبوعات و مجلات ورزشی است که در آن دوره از محدود رسانه و مطبوعات در حال انتشار بودند، از این روی دو مجله «کیهان ورزشی»، «دنیای ورزش» و «روزنامه جمهوری» و «کیهان» به عنوان جامعه آماری انتخاب شد. از آنجا که بلاغت جمهوری اسلامی در این دوره بلاغت اصول‌گراست تمام مجلات و روزنامه‌های مورد بررسی نیز دولتی و اصول‌گرا هستند و دلیل دیگر انتخاب آنها نیز محدودیت و عدم آزادی کمی مطبوعات در این دوران است. در باب حجم نمونه نیز نمونه‌ها در بازه زمانی بازیه‌های آسیایی و المپیک انتخاب شد:

جدول ۲: بازه‌های زمانی منتخب

دهلی‌نو	۱۹۸۲ (۱۹ نوامبر - ۴ دسامبر)	۱۳۶۱ (۲۸ آبان - ۱۳ آذر)	بازی‌های آسیایی
سنول	۱۹۸۶ (۲۰ سپتامبر - ۵ اکتبر)	۱۳۶۵ (۲۹ شهریور - ۱۳ مهر)	
سنول	۱۹۸۸ (۱۷ سپتامبر - ۲ اکتبر)	۱۳۶۷ (۲۶ شهریور - ۱۰ مهر)	المپیک

یافته‌های پژوهش

سطوح: توصیف و تفسیر

استراتژی‌های ارجاعی و ابزارهای تحقق آن:

چارچوب کلی ارجاعی برخاسته از یک گروه‌بندی درون‌گروهی-برون‌گروهی ما/آن‌ها است. این ابزار تحقق زبانی با بهره‌گیری از استراتژی‌های ارجاعی سعی در برساخت زبانی این امر دارند که «ما: بر حق» و «آن‌ها: جنایتکار و دشمن‌اند». همچنین ادات ارجاعی، هویت ملی-ایرانی را با ارجاعات زبانی خود با هویت اسلامی به‌منزله گفتمان اصلی پسانقلابی بازنمایی می‌کند. در این متون ما (خود)= با ایرانی، مسلمانان و ورزشکاران ایرانی درحالی‌که آن‌ها (دیگری) عبارت‌اند از: غرب، شرق، عراقی‌ها، قدرت‌های جهانی و پهلوی. راهکار ارجاعی عمده حقانیت خود (هویت انقلاب، اسلامی) را در مقابل ناصحیح بودن هویت آن‌ها برمی‌سازد. استفاده فراوان از ضمائر مای انضمامی و آن‌ها به خلاف دیدگاهی غیریت‌ساز در راستای گفتمان کلان جامعه یاری می‌رساند.

این ارجاع به (ما) و آن‌ها، مای ملی را به واسطه ارجاع به «ایرانی بودن»، مسلمان بودن، در جایگاه حق بودن و... برمی‌سازد و با تکیه بر صفات سازنده و تأکید بر به حق بودن ایرانی و ورزشکاران ایرانی نوعی هویت ملی موجه را خلق می‌کند. در این ارجاع‌ها، ایران، همراه با اسم‌هایی مانند، ملت مسلمان، مردم، امت اسلامی، قوم ما و... در وادی ورزش با اسامی همچون ورزشکاران ما، یا صفاتی ماند بچه‌های زحمتکش ما، ورزشکاران برومند میهن اسلامی و... بر ساخته می‌شود.

خود آن‌ها هم بهتر از ما می‌دانند ظرفیت روحی و توان رزمی **ملت قهرمان ایران** که از ایمانی واقعی و راستین نشئت می‌گیرد (کیهان ورزشی، ۱۵ آبان ۱۳۶۱)

آنچه **عسگری محمدیان** در المپیک سئول نشان داد، جرقه‌ای از **شعله جوانمردی یک ملت** است (کیهان، ۱۲ مهر ۱۳۶۷)

همچنین، یک «ما»ی انحصاری، ملتی همگن را پیشنهاد می‌کند که تمام ساختارهای مهم ملت را به عنوان **خاطره‌ای مشترک**، تداوم مشترک و یک سرنوشت مشترک در برمی‌گیرد. از طریق تکرار، یکسانی ملی ایجاد می‌کند. این امر به‌ویژه از طریق نشان دادن تفاوت‌های فراملی، با تمرکز بر «آن‌ها»، «ملت‌های دیگر»، «کشورهای غیر اسلامی» یا سایر مفاهیمی که به غریبگی اشاره می‌کنند، تداوم می‌یابد. خود را با عنوان ملت و کشوری دارای باورهای مشترک و اسلامی در برابر دیگری غیر اسلامی بازنمایی می‌کند. این گرایش برای ساختن باورهای مشترک، یک مای دسته‌جمعی‌ای فراتر از حد و حصر ملی ایجاد می‌کند که با اشارات زبانی مانند ما «مسلمانان جهان» بر ساختی از یک جامعه مسلمان بین‌المللی و همچنین با اشاراتی همچون ما «مردم مسلمان ایران»، «ملت منسجم»، «ملت قهرمان و شهیدپرور» یک هویت ملی منحصر به فرد ایرانی را خلق می‌کند. در متون بالا دلالت آشکار بر مفهوم ملت به معنای ملی گرایانه آن است اما دلالت پنهان بر مفهوم ملت ذیل اصول دینی و قرآنی به منزله «پیروان دین» و راه و طریقه‌ای است که از طرف یک رهبر الهی بر مردم عرضه شده است به همین دلیل ملت در اینجا به جامعه مسلمان و معتقد به دین اسلام و ام‌القرا بودن ایران اشاره دارد و با مفهوم امت اسلامی هم‌راستا می‌شود و ایران صرفاً جنبه مادی در هویت‌بخشی به ملت و ام‌القری دارد.

با **حقوق‌شناسی و فروتنی** تمام مدال‌ها طلای خود را تقدیم رهبر کبیر انقلاب و **رزمندگان دلاور حاضر در جبهه‌ها** نماید. این نموداری از **فرهنگ اصیل اسلامی** است که چنین روحیه‌ای را در ورزشکاران ما به وجود آورده است (دنیای ورزش، ۶ آذر ۱۳۶۱)

همچنین، نوعی «ما» شکل می‌گیرد که با بهره‌گیری از استراتژی ارجاعی به انقلاب معنایی مثبت داده تا با خلق یک هویت منحصر به فرد در جهان بپردازد. این ما انقلاب اسلامی را با وقایع جنگی در هم می‌آمیزد.

ما امتی منسجم هستیم و هر کجا که باشیم برادران رزمنده را فراموش نمی‌کنیم (دنیای ورزش، ۶ آذر ۱۳۶۱)

صفات مثبتی که به «ما» نسبت داده می‌شود، مبارزه، مظلوم، زحمتکش، دلاور همه دارای کارکردهایی گفتمانی در راستای خلق مای ملی صحیح با ابزار به‌گویی است. همچنین ما یک حالت فاعلی دارد و جمهوری اسلامی ایران و دولت-ملت را مخاطب قرار می‌دهد که خود را در حالت عامل کشوری می‌داند که در صدد صدور انقلاب است.

ما می‌توانستیم به دلیل اهمیتی که جنگ تحمیلی و **مقابله با کفر برایمان** دارد و همه چیز دیگر را تحت الشعاع قرار داده است (دنیای ورزش، ۲۹ آبان ۱۳۶۱)

ارجاع‌دهی آن‌ها:

ضمایری که به دیگری هویتی دلالت می‌کند همواره حاضر است و در گفتارهای سیاسی نمایندگان ورزشی، ورزشکاران، مقامات سیاسی کشور نمود می‌یابد. در این متون ما با **دیگری‌های ملی** مانند، آمریکایی‌ها، اسرائیلی‌ها، بعثی و با یک **دیگری عرب** به واسطه جنگ با عراق و در نهایت با **دیگری یعنی رژیم پهلوی** سابق مواجه هستیم. طیف گسترده‌ای از مراجع مانند، حکومت‌های غرب و شرق، آمریکا، اسرائیل، کشورهای غیر اسلامی، ابرقدرت‌ها، مقامات المپیک، و... دیگری‌های نزدیک (دولت عراق) به‌عنوان **آن‌ها** مورد خطاب قرار می‌گیرند.

استراتژی ارجاعی با تلاقی آن با استدلال نوعی محکومیت را به آن‌ها منتسب و صفاتی استدلالی را برای آن‌ها به کار می‌برد مانند، آن‌ها دشمن ایران و انقلاب‌اند. برخی دیگر از نمونه‌های ارجاعی به آن‌ها عبارت‌اند از: «استعمارگر»، «سلطه‌گر»، «متجاوز»، «دنیاپرست»، «غاصب».

مبادا فراموش کنیم که دشمن همچنان در کمین است و منتظر است تا ضربه‌ای به پیکر انقلاب وارد نماید (دنیای ورزش، ۶ آذر، ۱۳۶۱)

اگر علی‌گونه با ظلم و ستم و استکبار جهانی روبرو نشوند صدها مدال طلای آنان برای ملتی غرور نمی‌آفریند (دنیای ورزش، ۲۹ آبان ۱۳۶۱)

جدول ۳: چکیده استراتژی‌های ارجاعی

مقوله‌ها	اهداف	استراتژی خرد گفتمانی
<p>ما، مان</p> <p>کشورمان، جمهوری اسلامی ایران، ملت ما، ایرانیان، ورزشکاران ایرانی، میهن اسلامی، قوم ما، ملت انقلابی ما، سرزمین ستمدیده و زخم‌خورده، ورزشکارانمان، امتی منسجم، ملت انقلابی مسلمان، وطن، ورزش ایران، سفیران ورزشی ما</p> <p>صفات: بچه‌های زحمتکش ما، دلاوران ایرانی، مرد جنگ و مردان نبردهای واقعی، پهلوانی، ورزشکاران برومند میهن اسلامی، جوانمردی، سرزمین یل پرور، پاسدار خون شهیدان، مایه افتخار و سربلندی ملت مسلمان ایران</p> <p>دین اسلام، ورزشکار و مسلمان واقعی، ارتش اسلام، رزمندگان اسلام، چتر اسلام، فرهنگ اصیل اسلامی، ملت مسلمان</p> <p>صفات: اسلام حامی، طرفدار مستضعفین، مبارز با استکبار و ظالمان،</p>	<p>ضمایر</p> <p>ارجاع به ایران و اسلام</p>	<p>نام‌دهی / ارجاعی</p>
<p>مسلمانان جهان، اخلاق و کردار اسلامی، ورزشکاران مسلمان و مؤمن، مبارزات رهایی‌بخش اسلام، مکتب اسلام</p>	<p>ارجاع به ملل مسلمان به‌مثابه بخشی از خود</p>	
<p>انقلاب اسلامی، تابش خورشیدی از یک «حقیقت» تابناک، انقلاب خون‌بار اسلامی‌مان، پیروزی عظیم انقلاب اسلامی، جانبازان انقلاب، نهضت جهانی، حقانیت انقلاب اسلامی</p>	<p>ارجاع به انقلاب</p>	
<p>آن‌ها، دیگران</p>	<p>ضمایر</p>	<p>بر ساختن برون‌گروه (آن‌ها)</p>
<p>رژیم اشغالگر قدس و آمریکا، اسرائیل، عراقی‌ها، همسایه شمالی، صدام و صدامیان، امپریالیسم آمریکا، دوران طاغوت، بعثی‌ها، کشورهای غیر اسلامی</p>	<p>ارجاع به دیگر هویت‌ها</p>	
<p>جنایت‌های آمریکا، وحشی‌گری‌ها، متجاوزان، یاهو‌گویان، اسرائیل غاصب، کشتار بی‌رحمانه بعثی‌ها، دنیاپرستان، دشمن، کافران، استعمارگران، نظام‌های استثمارگر و سلطه‌گر، کشورهای مسلط بر دنیا، رژیم منحوس پهلوی، جهان‌خواران، قدرت‌های شرق و غرب شمال و جنوب، استکبار جهانی</p>	<p>صفت‌های منتسب</p>	

ب) استراتژی‌های اسنادی

نمایش اقتدار جمهوری اسلامی و صدور انقلاب به واسطه ورزش

یکی از مهم‌ترین برسات‌های اسنادی برسات مثبت از خود است به‌مثابه کشوری که با انقلاب مقتدر شده و درصدد صدور آن به سایر کشورهای اسلامی است، در این بین ورزش نقش مهمی در نمایش این اقتدار انقلاب در میدان‌های جهانی دارد و ورزشکاران نمایندگان ایران اسلامی و انقلابی هستند. این بازنمایی مثبت مبتنی بر نمایش ملت ایران به‌مثابه کشوری اسلامی و ظلم‌ستیز است. گاه انقلاب را امری از جانب خدا می‌داند که ورزشکاران باید به‌عنوان نیروهای خیر در برابر توطئه آن‌ها (شر) از آن مراقبت کنند.

خداوند است که انقلاب ما را در مقابل تمام توطئه‌ها پیروز کرده است و این قدر سربلند و سرفراز زندگی می‌کنیم. در آنجا نشان دهید که این همه تبلیغات که **علیه جمهوری اسلامی کشورمان می‌شود دروغ است** (کیهان ورزشی، ۸ آبان ۱۳۶۱)

این مضمون درصدد مشروعیت‌بخشی به کلان‌گفتمان صدور انقلاب به جهان است. بازنمایی در این مقوله به‌واسطه توجه به تغییرات شگرفی است که پس از انقلاب صورت گرفته است و نویدبخش آزادی ایران از رژیم پهلوی است. همچنین با تمسک به ارجاعات اسنادی سیاست کلان جمهوری اسلامی در دوران جنگ را اشاعه می‌دهد و در این بین ورزش را ابزاری برای انتقال این گفتمان می‌پندارد.

می‌باید درس عبرتی لیک برای همه خواب‌زدگان بوده باشد که **ما** مرد جنگ و مردان نبردهای واقعی بر مرز ایمان و اندیشه‌های انقلابی خود هستیم (کیهان ورزشی، ۱۵ آبان ۱۳۶۱)

اخلاق‌مدار بودن ایرانی

در سطح کلان منش ایرانی به‌عنوان یک مؤلفه مهم در هویت ملی و خصلت‌های ایرانی توأم با اسلامی به‌عنوان هویت ناب بازنمایی می‌شود. بهره‌گیری از واژگان خاص برای خود برگرفته از فضای سیاسی داخلی و خارجی ایران در آن دوره است که به گفتار سیاسی آن دوره رنگ‌وبویی انقلابی داده و همچنین برخاسته از فضای جنگ و گفتمان مقاومت است. «رشادت»، «جانبازی»، «سخت‌کوشی»، «مرد جنگ بودن» و ... جملگی مبین فضای گفتمانی دوره جنگ است که در قالب فعالیت‌های ورزشی استحاله شد و در بستری جدید بازبافت‌سازی می‌شوند. به همین دلیل این صفت‌ها به‌عنوان بعدی از هویت ایرانی - اسلامی برساته می‌شود.

ورزشکار جمهوری اسلامی ایران باید چنان پیشرفت اخلاقی و معنوی کرده باشد که در هر میدان ورزشی داخلی با رشادت، سلوک اخلاق و کردار خوب قهرمانی خود بر حریفان پیروز شده و بر سکوی قهرمانی بایستد (دنیای ورزش، ۱۵ آبان ۱۳۶۱)

ورزش در جمهوری اسلامی هدف نیست بلکه وسیله‌ای برای تجلی روح فتوت و جوانمردی است (کیهان، ۱۲ مهر ۱۳۶۷)

از سویی با نوعی استراتژی اسنادی قربانی‌سازی و اشاره به مؤلفه‌ای از هویت ملی یعنی سرزمین و خاک سعی می‌کند این صفات اخلاقی را برجسته کند و نوعی هویت ملی را برسازد که در آن ارزش‌های ورزشی و انسانی نمود دارد. ایران در اینجا به عنوان یک عنصر مادی در خلق مفهوم ملت به کار می‌رود. پرداخت به ارزش‌های متفاوت و نیکوی ایرانی و کشوری که از زیر ستم‌ها سربلند بیرون آمده است رویه‌هایی برای مشروعیت‌بخشی به مفهوم وطنی ایران برای ام‌القرآ بودن است.

اما پهلوان جوانمردی از همین سرزمین ستم‌دیده و زخم‌خورده، نامدار دیگری را به نشانه احترام به ارزش‌های انسانی و ورزشی به دوش می‌کشد و دور افتخار میزند تفاوت در همین جاست که دیگران تنها برای مدال به میدان می‌آیند پهلوانان ما برای حفظ ارزش‌های ملی پهلوانی و جوانمردی (کیهان، ۱۲ مهر ۱۳۶۷)

ملتی بزرگ، شکست‌ناپذیر جان برکف

مجموعه اسنادهایی به صورت نظام‌مند بر ویژگی‌های هویت ایرانی تأکید می‌ورزند. این گروه از مضامین به جایگاه خود به منزله‌ی جایگاهی سزاوار و متمایز مشروعیت بخشیده و با بهره‌گیری از مؤلفه‌های ناسیونالیستی از ویژگی‌های منحصربه‌فرد هویت ایرانی صحبت می‌کند. راهکار اصلی اسنادی اشاره به عظمت ایران است که هیچ‌چیز را یارای به چالش کشیدن آن نیست و باخت در ورزش نیز در برابر هدف اصلی یعنی ترویج فرهنگ اسلامی و صدور انقلاب ناچیز است. پرداخت به مفهوم امت و ملت در یک فضای گفتمانی و مراد یکسان از آن مبین خوانش دینی و ابتدایی از ملت به مثابه پیروان یک دین و در یک وطن یعنی ایران است.

ورزش و فوتبال کوچک‌تر از آن است که شکست پیروزی ملت ایران را به بوته آزمایش

بنهد (کیهان ورزشی، ۱۵ آبان ۱۳۶۱)

آفرین بر پاکیزه‌جم نشان داد که فراموش نمی‌کنیم **ما امتی منسجم هستیم** و هر کجا که باشیم برادران رزمنده را فراموش نمی‌کنیم. (دنیای ورزش، ۶ آذر ۱۳۶۱)

از سویی با گفتمان ایثار و پایداری مواجه هستیم که با اسناد به مفاهیم منتسب به جنگ ملت ایران را فداکار می‌داند. در راستای گفتمان صدور انقلاب، ملت ایران را ملتی می‌داند که دگرگونی‌های مثبت در آن رخ داده است و ایران کشوری انقلابی و تحول‌یافته (مثبت) لقب می‌گیرد. درج امام امت و هم‌نشینی آن با مفهوم ملت گویای قرائت ام‌القریایی با مرکزیت ایران و رهبری امام خمینی است که در آرای لاریجانی به صراحت بیان شده است.

پس از این بود که پاکیزه‌جم سه مدال طلای خود را به **امام امت و ملت شهیدپرور ایران** تقدیم کرد تا **جهانیان بدانند انقلاب اسلامی ایران چگونه ملتی را دگرگون کرده است** (کیهان ورزش، ۶ آذر ۱۳۶۱)

مضمون مهم در راستای بازنمایی این قدرت ملت، تأکید بر **مقاومت و ایستادگی** در برابر دیگری برساخته و تمسک به انقلابی بودن به‌عنوان لازمه این مقاومت است. ایرانی را به‌منزله یک مای قوی به تصویر می‌کشد که جلوی ظلم و امور ناصواب می‌ایستد.

در ورزش به‌ویژه در خارج تا حد مقدور مقتدرانه و در خود جامعه انقلابی‌مان در مقابل سم‌پاشی‌های ابرقدرت‌ها که می‌خواهند از گاهی کوهی بسازند و هر غیبت ما را دلیل ضعف رژیم اسلامی ایران بدانند و ما را هرچه بیشتر منزوی کنند **بایستیم** (دنیای ورزش، ۲۹ آبان ۱۳۶۱)

مسلمان حقیقی، مقاوم و ناجی مستضعفین

مفاهیمی که به ملت ایران ملقب می‌شود دارای ماهیتی اسطوره‌ای است، ملت ایران نجات‌بخش تمام جهان از قیدوبندهایی ظالمانه و یاری‌گر مستضعفان است و ورزشکار ایرانی با مبارزه خود در مسابقات در پی گسستن این بندها از پای این مظلومین است. در واقع اسطوره ناجی‌گری رویکردی کاملاً مبرهن در تکالیف ورزشکاران دارد و هر فرد ورزشکار نه نماینده یک ملت بلکه نجات‌دهنده بخشی از جهان است.

ورزشکاران ما می‌خواهند بندهای استکبار جهانی را از پاهای تمام مستضعفان جهانی بگسلند در حالیکه این بار فقط امپراتوری انگلستان جبهه نیست و قدرت‌های شرق و غرب شمال و جنوب طرف ملت مسلمان ایران و جهانند (دنیای ورزش، ۲۹ آبان ۱۳۶۱)

همچنین در اینجا شاهد برساخت هویت از یک اسلام سهل‌گیر و مهربان هستیم که بعد اسلامیت هویت ایرانی را تحقق می‌بخشد که در راستای مشروعیت‌بخشی به ایران مرکز دارالسلام امت اسلام است. با اسناد به واقعی بودن مسلمانی در ایران بر خلاف آن‌ها (دولت عراق) مسالمت را در ذات هویت ایرانی مسلمان تلقی می‌کند. در اینجا برای بازنمایی مثبت از امت اسلام و ایران به عنوان مرکز مردم عراق که پیروان دین اسلام هستند را در راستای شمولیت امت خویش مشروعیت داده و با دولت عراق یعنی بعضی‌ها در تقابل می‌گزارد تا در فضای یک کشور به صورت‌بندی ما/آنها وجه عملی ببخشد.

اگر ایران و عراق در مراحل بعدی از مسابقات فوتبال با یکدیگر روبرو شوند ایرانیان مانند یک **ورزشکار و مسلمان واقعی** رفتار کرده و با آنان مسابقه خواهند داد، چرا که **ملت ما با ملت عراق** اختلافی ندارد و فقط با دولت عراق دشمن است (کیهان ورزش، ۱۵ آبان ۱۳۶۱)

همچنین با نوعی مشروعیت‌بخشی هویتی ضمنی مواجهیم که به هویت اسلامی پس‌انقلاب در مقابل دوران قبل انقلاب مشروعیت عطا کرده و آن را عامل آزادی ایرانی تلقی می‌کند؛ این گفتمان دال امام را به‌عنوان عامل این آزادی و تحولات مثبت ایران پس از انقلاب قلمداد می‌کند. با این وصف **اسلام آزادی‌بخش و ایران آزاد** به عنوان ام‌القرآ به نحوی مثبت بازنمایی می‌شود. این نمایش بزرگ اسناد جاودانه تقوای برادران شما بود که به **تاریخ و اسلام هدیه شد و جاودانه گردید**. با آرزوی طول عمر برای رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران که **مفهوم آزادی و زندگی و در فضای آزاد** را به ما آموخت (دنیای ورزش، ۱۳ آذر ۱۳۶۱)

استراتژی اسنادی (آن‌ها):

رویکرد تقابلی برای بیان نامشروع بودن آن‌ها به‌صورتی تکرار می‌شود که این مفروض که ما تنه‌اییم و در یک جنگ نابرابر می‌جنگیم را برجسته می‌کند در واقع مشروعیت‌زدایی از دیگری ابزاری اسنادی برای مشروعیت‌بخشی به خود می‌شود.

آن‌ها می‌دیدند که در این جنگ نابرابری که یک **سویس ملت اسلامی ایران** و سوی دیگرش **ابرقدرت‌های شرق و غرب و دست‌نشانندگان آن‌ها** در منطقه است نه محاصره‌ی اقتصادی آنان و نه **زرادخانه‌های جنگی دشمنانمان** توانسته است کمر جوانان ما را خم کند (دنیای ورزش، ۲۹ آبان ۱۳۶۱)

دشمن و جنایتکار

نوعی راهکار کلان، دیگری را به‌عنوان طرف ناحق جلوه می‌دهد و دیگری را دشمنی می‌داند که درصدد منزوی کردن ایران است و دراین‌بین ورزش می‌تواند ابزاری باشد بر اینکه چنین روبه‌ای از جانب دشمنان صورت نپذیرد.

ارجاع‌های متفاوت بافتاری برای این خلق اسناد به دشمن‌بودگی دیگری صورت می‌گیرد که برخی از آن‌ها به جنگ ایران-عراق برای مشروعیت‌زدایی از بعضی‌ها و برخی به واقعه انقلاب برمی‌گردد. بعد هویتی ملی به‌واسطه مایی شکل می‌گیرد که دشمن درصدد لطمه به وی است. هم‌جوارسازی انقلاب و جنگ و اشاره ضمنی به گفتمان پایداری اسلامی و پیروزی بزرگ انقلاب به‌واسطه ارجاع‌های مستقیم متنی به این دو واقعه صورت می‌گیرد که بر این مهم پای می‌فشارد که ورزش ماهیتش در راستای دلاوری‌های سربازان در جبهه است.

اگر امروز می‌توانیم با فراغ بال در بازی‌های آسیائی شرکت نمائیم؛ دستاورد خون هزاران شهید است (دنیای ورزش، ۶ آذر ۱۳۶۱)

دشمنان ریزودرشت انقلابمان چگونه دست‌به‌یکی داده و در کنار هم بر ضد جمهوری

اسلامی سم‌پاشی می‌کنند (دنیای ورزش، ۲۹ آبان ۱۳۶۱)

علاوه بر این نوعی دفع توطئه به عنوان راهکار در بازنمایی منفی غرب و همسو با آن حقانیت ایران وجود دارد. این مفهوم اسنادی (حقانیت ما) به مفهوم اسنادی (ناحق بودن) و به جنایتکار بودن دیگری شمایی می‌بخشد.

در آنجا نشان دهید که این‌همه تبلیغات که بر علیه جمهوری اسلامی کشورمان می‌شود

دروغ است. در خیابان‌ها با مردم در میدان بازی با ورزشکاران حرف بزنید و فکر امام را به آن‌ها

بگوئید که چیست **جنایت‌های آمریکا** (دنیای ورزش، ۲۹ شهریور ۱۳۶۵)

جدول ۴: خلاصه استراتژی‌های اسنادی

استراتژی گفتمانی	اهداف	مضامین	مصادیق
استراتژی اسنادی	مشروعیت بخشی به خود (ما)	نمایش اقتدار جمهوری اسلامی	- این قدر سربلند و سرافراز زندگی می‌کنیم - مرد جنگ و مردان نبردهای واقعی - هوشیاریم
		صدور انقلاب با ورزش	- پیام انقلابمان را به گوش همگان برسانیم - ورزشکاران حقانیت انقلاب را به ثبوت می‌رسانند
		اخلاق مدار بودن ایرانی	- دارای رشادت، سلوک اخلاق، قهرمان و پهلوان، دارای روح فتوت هستیم، ارزش ملی و پهلوانی داریم، بی‌ریا و بی‌تکبریم، حق‌شناس و فروتنیم
		ملتی بزرگیم	- امتی منسجم هستیم، شکست‌ناپذیریم، شهیدپروریم، ایستاده‌ایم، انقلابی هستیم، با ملت‌ها دوستیم
		مسلمانی حقیقی هستیم	- مانند مسلمان و لشکر واقعی رفتار می‌کنیم، ایمان راستین داریم
	مشروعیت زدایی از دیگری (آن‌ها)	ناجی مستضعفینیم و شکست‌ناپذیر	- بندهای استکبار را می‌گسلانیم، چتر اسلام بر سر مستضعفین است؛ دشمن نمی‌تواند کمر جوانان را خم کند؛ آزادی خواهیم
		مبارزیم	- رزمنده‌ایم؛ در برابر ظلم می‌ایستیم؛ با استکبار مقابله می‌کنیم
		دشمن‌اند	- جنگی نابرابر و تحمیلی راه انداخته‌اند؛ ما را بمباران کردند؛ از همه چیز سوءاستفاده می‌کنند؛ می‌خواهند ما را منزوی کنند؛ همیشه در کمین‌اند
		جنایتکارند	- علیه ما سم‌پاشی می‌کنند؛ متجاوزند؛ رفتار وحشی‌گرانه دارند؛ غاصب‌اند؛ جهان‌خوارند
		سیاست دروغ دارند و ناحق‌اند	- دروغ‌گو و خواب‌زده‌اند؛ یاهوگو هستند؛ دست‌نشانده‌اند؛ به دنبال زدودن اثرات انقلاب‌اند؛ آفت‌زده و آلوده به سیاست‌اند
	ما را محدود می‌کنند	- برای ما کارشکنی می‌کنند - بر ضد ما هستند	

استراتژی استدلالی

موضع اقناعی تاریخ: آن‌ها جنایتکار و متکبرند زیرا تاریخ گواه آن است (این‌گونه برساخته شده‌اند) این موضع اقناعی با استناد به تاریخ وجهه‌ی اقناعی برای موضع تنازعی ایران با دیگری را مشروعیت می‌بخشد؛ که با اشاره مستقیم به رویدادهای تاریخی تقابلی (انقلاب و جنگ) ایدئولوژی‌های اصلی معاصر ایران از جمله رویه مبارزه با استکبار، مقابله با ظلم و... را موجودیت می‌بخشد. این موضع اقناعی دارای رویکردی است که استدلال «آن‌ها جنایتکارند» را به این نتیجه می‌رساند که استثمار جهان سوم و شرق، توسط غرب و دیگری است امری که دارای بافتی کاملاً سیاسی اجتماعی و برگرفته است. همچنین اصرار دارد که ابرقدرت‌ها در طول تاریخ بر ایران ظلم کرده‌اند.

تاریخ را ورق می‌زنی تصویر حرکت‌های بسیار وحشیانه و غیرانسانی آنان را می‌بینی. اسناد زنده تاریخ مبارزات رهایی‌بخش اسلام در هیئت جانبازان استوار و متین و باوقار میهن اسلامی تو، **بیدادگاه‌های ضد انسانی جهان مستکبران** را به سکوت و رضا می‌کشاند (دنیای ورزش، ۱۳ آذر ۱۳۶۱)

موضع اقناعی پایداری: ایستادگی ما نشانه‌ی حقانیت ماست (چنین برساخته شده‌ایم) توپوس پایداری استدلالی مبنی بر اینکه حق از آن ماست را به یک نتیجه یعنی دفاع از خود پیوند می‌زند. این توپوس به‌واسطه برقراری پیوند با رویداد گفتمانی (جنگ) در بستر ورزش بازبافت‌سازی می‌شود و نظام گفتاری سیاسی جنگ و گفتمان حاکم بر آن مجدد در میدان ورزش احصا می‌شود. جنگ در رویکرد کلان نزاع آن‌ها با ماست و در فضای خردتر به معنای مقاومت و ایستادگی ما در برابر توطئه‌های دشمن است. پایداری به‌زعم خسروی نیک (۱۳۹۷): یکی از مهم‌ترین مضامین در بلاغت پساانقلابی جمهوری اسلامی بوده و پایداری را از مفهومی موقعیتی به هدف و مقصدی (بافضیلت) همیشگی تنزل داده است. در فضای گفتمانی آن دوره لایه‌های سنتی‌تر (اسلام‌گرا) هویتی به مفاهیم و مضامین فضیلت می‌بخشند تا دیگری را منفی جلوه داده و بر حقانیت خود جامه‌ی عمل بپوشانند.

در مقابل سم‌پاشی‌های ابرقدرت‌ها که می‌خواهند از کاهی کوهی بسازند و هر غیبت ما را دلیل ضعف رژیم اسلامی ایران بدانند و ما را هرچه بیشتر منزوی کنند بایستیم (دنیای ورزش، ۲۹ آبان ۱۳۶۱)

بله من به‌عینه دیدم **استواری و مقاومت مردم قهرمان** این شهر را، بخصوص هنگامی که آن پیرمرد روستایی با استواری هرچه‌تمام‌تر پیراهن طلائی را بر تن من کرد (دنیای ورزش، ۱۲ مهر ۱۳۶۵)

موضع اقناعی سوءاستفاده: ما برحقیق زیرا آن‌ها از هر چیزی سوءاستفاده می‌کنند (این‌گونه برساخته‌شده‌اند)

در این موضع اقناعی عدم فشار قدرت علیه سوءاستفاده‌گر را دلیلی بر حقانیت خود می‌داند. رد پای این موضع اقناعی را می‌توان در لابه‌لای رویدادهای اجتماعی- تاریخی معاصر ایران پیگیری کرد.

کشورهای مسلط بر دنیا مثل هر چیزی که از آن سوءاستفاده می‌کنند از ورزش هم سو استفاده می‌کنند آن‌ها از هرچه در اختیارشان باشد سوءاستفاده می‌کنند. (دنیای ورزش، ۲۹ شهریور ۱۳۶۵)

موضع اقناعی تهدید و خطر: ما برحقیق زیرا آن‌ها علیه ما توطئه چیده‌اند (چنین برساخته شده‌اند)

این موضع اقناعی آن‌قدر عمیق در فضای گفتمانی جمهوری اسلامی حاضر است که این تهدید در خیلی از مواقع به هویت ملی ما در برابر آن‌ها هستی می‌بخشد و همین تنازع گفتمانی از دوران پس از انقلاب است که تمام رویه‌های فرهنگی، اجتماعی اقتصادی و میادینی مانند ورزش را تحت‌الشعاع قرار داده است. جنگ خود ایزاری برای تهدید است که در آن دوران این تهدید شکل گرفت و این موضع اقناعی در حافظه جمعی سوژه‌های ایرانی نقش بست. بودن جمهوری اسلامی در حیات خود به‌واسطه این استدلال شکل می‌گیرد که خداوند نگهدار جمهوری اسلامی و انقلاب است، از این‌رو دشمنان و تهدیدگران خارجی را موجودیت‌هایی علیه اراده‌ی الهی بازنمایی می‌کند. استدلال این است «آن‌ها تهدیدگرند پس بر حق نیستند» و چون «خدا یاور ماست ما برحقیق».

خداوند است که انقلاب **ما** را در مقابل تمام **توطئه‌ها** پیروز کرده است و این‌قدر سربلند و سرفراز زندگی می‌کنیم. در **آنجا** نشان دهید که این همه تبلیغات که **بر علیه جمهوری اسلامی کشورمان می‌شود دروغ است** (دنیای ورزش، ۸ آبان ۱۳۶۱)

جدول ۵: نمونه‌هایی از مواضع اقصاعی برجسته و استدلالی

مواضع اقصاعی	مصدق	برهان	نتیجه
وحدت	- ترس و وحشت نیروهای بعثی از قوای اسلام و وحدت بین مسلمین جهان - برای دفاع از میلیون‌ها انسان مستضعف و مظلوم جهان بانگ وحدت برآورد	اسلام وحدت‌بخش است	برساخت یک هویت بزرگ (اسلامی)
قدرت	- رودررویی مردانه و یک‌تنه‌ای که ایران با ابرقدرت‌ها و کلیه‌ی مخالفانش در جنگ ایران و عراق داشته است	ایران با قدرت در برابر تمام جهان می‌جنگد	برساخت یک مای متمایز ملی (توانا)
حق	- مگر بیش از دو سال جهان شگفت‌زده و ناباورانه به تماشای رژه شکوهمند دلاوران ایرانی در جبهه نبرد حق علیه باطل نایستاده است	ما جبهه حقیم و با باطل می‌جنگیم	برساخت یک مای متمایز ملی (برحق)
نوع‌دوستی	- دیدار جانبازان انقلاب از یتیم‌خانه مسلمانان در دهلی‌نو	ما برای هم نوع خودمان ارزش قائلیم	برساخت یک همسانی ملی و عقیدتی
فرهنگ	- علی پاکیزه‌جم تمام مدال‌ها طلای خود را تقدیم رهبر کبیر انقلاب و رزمندگان دلاور حاضر در جبهه‌ها نماید. این نموداری از فرهنگ اصیل اسلامی است	ایرانی مسلمان دارای فرهنگی غنی است	برساخت یک مای درون‌گروهی ملی (اصیل)
عدم سودمندی/ ضرر	- مسئولان برگزاری بازی‌ها برای ما کارشکنی کردند	آن‌ها کارشکن و غیر متعهدند	برساخت منفی دیگری ملی

تبیین (کردارهای اجتماعی) و نقش ورزش

جمهوری اسلامی یک نظام سیاسی ایدئولوژیک شناخته می‌شود که به دنبال اجرایی کردن احکام اسلامی در همه ابعاد زندگی جامعه است. فضای گفتمانی و سیاسی دوره انقلاب و جنگ آن قدر عمیق در ذهنیت تمام متولیان نقش بسته است که سیاست‌گذاری‌ها برای حضور در میدان‌های ورزشی بزرگ مانند بازی‌های آسیایی و المپیک‌ها باید در راستای گفتمان کلان جمهوری اسلامی قرار گیرد و رساندن پیام انقلاب (صدور انقلاب) لازمه اصلی حضور در رویدادهای بزرگ ورزش است به همین دلیل این گفتمان درصدد ترویج پیام انقلاب با تأسی از ملاک‌های اخلاقی

ایرانیان و مسلمانان در این رقابت‌ها است. در واقع گفتمان اسلام‌گرایی امت واحد اسلامی را واحد تحلیل خود قرار داد و در تلاش برآمد تا کانون‌های متعدد مقاومت را در برابر قدرت آمریکا بسیج کند و گستره ارزش‌های خود را به فراسوی مرزهای جغرافیایی خود سرایت دهد. این امر با چارچوب‌بندی رسانه‌ها در برابر عملکردهای ورزشی و به‌عنوان اهدای مدال ورزشکاران به رزمندگان و امام امت اسلامی نمود می‌یابد.

همچنین ارجحیت هویت اسلامی به‌عنوان مؤلفه‌ی اصلی هویت ایرانیان پس از انقلاب است. این امر از این جهت حائز اهمیت است که ورزش برای نظام جمهوری اسلامی مهم است و می‌تواند ابزاری برای نمایش هویت اسلامی ایرانی باشد، به همین دلیل تمام نهادهای فرهنگی - ورزشی در سطح عمل در راستای مؤلفه‌های هویت اسلامی هستند و ایرانیت در برابر بُعد اسلامی رنگ می‌بازد، و تنها از حیث مکان استقرار ام‌القرآ اهمیت دارد و فعالیت‌های ورزشکاران از جمله اهدای طلاهای علی‌پاکیزه‌جم به امام و ملت ایران یا دیدار از یتیم‌خانه‌ها، به دست گرفتن تصویر امام خمینی، رژه رفتن با نماد اسلامی، شعارهای الله‌اکبر و ضد اسرائیل و آمریکا مبین تأثیر ژرفی است که گفتمان کلان انقلاب بر ورزش گذاشته است. در باب برساخت هویت ملی ایرانی استراتژی‌های اصلی در فرآیند برساخت هویت ملی نقش مهمی داشتند که در ذیل حوزه‌های کلان موضوعی آورده شده‌اند عبارت‌اند از:

(۱) برساخت گفتمانی «منش ایرانی مسلمان» (ذهنیت ملی، تمایلات/عادات/نگرش‌های رفتاری ملی)

(۲) برساخت گفتمانی یک تاریخ سیاسی-فرهنگی جمعی و مشترک (انقلاب و پایداری جنگ)

(۳) برساخت گفتمانی منفی گذشته جمعی و گذشته سیاسی مشترک (طاغوت)

(۴) برساخت گفتمانی مثبت حال، حال جمعی، آینده و آینده جمعی (دگرگونی انقلاب، نمای اقتدار در جهان)

(۵) برساخت گفتمانی ملت ایران (امت اسلام) در جهان و رویدادهای ورزشی (ورزشکار مسلمان ظلم‌ستیز و نوع‌دوست)

(۶) برساخت گفتمانی یکتایی تاریخی در میدان ورزش (مبارز و برحق)

با توجه به مفاهیم و خرده‌گفتمان‌ها و مواضع اقناعی که به دست آمد شبکه گفتمانی این دوره که روایتگر موضوعات کلان گفتمانی بر اساس ورزش است را در زیر ترسیم می‌کنیم.

شبکه گفتمانی هویتی دوران انقلاب و جنگ در باب ورزش

بحث و نتیجه‌گیری

این مقاله با هدف شناخت نحوه بازنمایی هویت ملی را در طی رویدادهای ورزشی بزرگ (بازی‌های آسیایی، المپیک) دوره انقلاب و جنگ ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۸ بررسی کند و به بررسی هویت ملی در گفتمان رسانه‌های غالب در آن زمان بپردازد. نتایج نشان می‌دهد استراتژی ارجاعی در این دوره با بهره‌گیری از ضمائر ما/ آنها صورت می‌گرفت. ارجاع به ما به واسطه اشاره به ایران و اسلام، به ملل مسلمان به‌مثابه بخشی از خود و به انقلاب صورت می‌گرفت و ارجاع به آنها با اشاره به هویت‌های دیگری غیرایرانی و صفت‌های منتسب انجام می‌شد. همچنین استراتژی‌های اسنادی برای بازنمایی مثبت خود در راستای «نمایش اقتدار جمهوری اسلامی»، «صدر انقلاب با ورزش»، «اخلاق‌مدار بودن ایرانی»، «ملتی بزرگ»، «مسلمان حقیقی بودن»، «ناجی مستضعفین و شکست‌ناپذیر» و «مبارز بودن» ملت ایران است. و استراتژی‌های ارجاعی برای بازنمایی منفی دیگری در راستای «دشمن بودن»، «جنایتکار بودن»، «سیاست دروغ دارند و ناحق‌اند» و «محدودکنندگان ما» بر ساخته شده است. توپوس‌هایی نیز ذیل استراتژی‌های استدلالی برای برساخت هویت ملی ایرانی در تقابل با هویت‌های دیگری به کار می‌رفت که پایداری، وحدت، قدرت، حق، نوع‌دوستی و فرهنگ برای برساخت یک هویت ملی ایرانی-اسلامی در سطح داخلی و فراملی و مواضع اقناعی تاریخی، سو استفاده، تهدید و خطر و عدم سودمندی و ضرر برای برساخت منفی هویت دیگری استفاده می‌شد.

کلیه فعالیت‌های فرهنگی در بزنگاه رویدادهای بزرگ ورزشی مبین گفتمان هویتی کلانی است که به رویه‌های ورزشی شکل می‌دهد. در باب ناسیونالیسم نیز این روند به حدی عمیق است که گفتمان ایرانی‌ت در فضای ورزشی هرچند کم‌رنگ شده اما چون محل تجلی مرکزیت اسلام است هستی خود را از دست نمی‌دهد و عمل ورزشکاران در رویدادهای ورزشی صرفاً برای نمایش امت بزرگ اسلامی است. انقلاب نیز در راستای خلق یک امت اسلامی با منش ایران مهمترین مولفه هویتی ایرانی در آن دوره قلمداد می‌شود و دال اصلی هویت ایران پسا انقلابی و ام‌القرای اسلامی است و چون محور اصلی آن ملاک وحدت امت و رهبری آن است ام‌القرای زمینه‌های خود را برای تفوق در بساخت یک مای فراملی (اسلامی) مهیا می‌کند. از سویی، اهتزاز پرچم جمهوری اسلامی ایران، انجام فریضه نماز، سربند الله اکبر بستن، نمایش تصویر امام خمینی (ره) هم مبین ناسیونالیسم پیش‌یافته‌ای است که در رویه‌های روزمره هویتی آن دوران برجسته بود و ناسیونالیسم را ذیل ام‌القرای اسلامی معنا می‌کرد.

با این حال، نظریه ام‌القرای در برخورد با واقعیت‌های ناشی از نظم مستقر جهانی مرزبندی‌های جغرافیایی و حقوق ملی و منافع چارچوب دولت-ملت از جمله حکومت را می‌پذیرد و با اینکه مسئله امت اسلامی را مدنظر قرار می‌دهد اما جهت‌گیری آن در تقویت واحدی به نام «ایران» به عنوان عنصر مادی است. چنانکه نشان داده شد در حوزه ورزش نیز می‌توان تلاش برای تطابق با ناسازگاری‌های ناشی از نزاع میان دو گفتمان را دید. هرچند ایران از نظم دولت-ملت برای حضور در رویدادهای ورزشی تبعیت می‌کند اما رسانه‌های گفتمان رسمی در بساخت خود از این رویدادها می‌کوشند ایران را به مثابه ام‌القرای اسلام بازنمایی کنند.

همچنین، ام‌القرای به لایه هویت ایرانی تنها از بعد مادی نظام سیاسی می‌نگرد و ایران به منزله یک هویت ملی، واجد سرزمین جغرافیایی، زبان و امثال آن نگریسته می‌شود که بستر ظهور ولایت فقیه و انقلاب اسلامی بوده است. از سویی، اصولاً نظم مستقر در دنیا مبتنی بر دولت-ملت است و در کنار آمدن با این واقعیت صلب نظریه ام‌القرای برای نوعی تطابق از سوی نظریه‌پردازان جمهوری اسلامی مطرح می‌شود. در حوزه ورزش هم شاهد نوعی تطابق از همین دست هستیم یعنی اینکه نظم متجلی در رویدادهای بزرگ ورزشی مبتنی بر نظم مستقر جهانی و مقوم نوعی دولت-ملت است. موضع اولیه ایران نفی این نظم است با عدم شرکت و تحریم و در نهایت با کنار گذاشتن ایده‌بسم مبتنی بر امت و تن دادن به واقعیت‌های بیرونی در صدد نوعی سازگاری با حفظ اصول و هسته اصلی گفتمان مبتنی بر هویت می‌افتد و به ارائه تیبیکی از ورزشکار مبتنی

برارزشهای میتنی بر هویت اسلامی، تمایز میان حکومت‌ها و مردم و ایهام معنایی کلمه ملت روی می‌آورد. از این رو رفتار متناسب با قدرت در جهت تامین منافع ملی و صدور انقلاب صورت می‌گیرد و اعزام ورزش کار به این رویداد نوین در راستای اهداف جمهوری اسلامی و هویت اسلامی- ایرانی (برساخت منش و الگوی اسلامی ایرانی) موضوعیت می‌یابد. از سویی با وقوع انقلاب به شاهد تحولی در مفهوم ملت هستیم یعنی بازگشتی به ملت به منزله‌ی دین و پیروان دین وجود دارد و مفاهیمی همچون ملت به دلیل استقرار بر یک بافت و مفهوم دینی توانسته‌اند وارد جامعه مسلمان همچون ایران شوند و پذیرفته شوند و امت از این روی استحاله و بازگشتی به مفهوم ابتدایی از ملت است. در پایان باید اذعان داشت که نوع بازنمایی هویت در رسانه‌های مدنظر نیز نماینده یک گفتمان و دارای شباهت‌های ایدئولوژیک در پوشش رویدادهای ورزشی هستند و روایت آنها از هویت ملی و ملت دارای همپوشانی است و تعارضات گفتمانی در باب ملت و امت نیز به یک صورت حل و فصل می‌شود.

منابع

آبراهامیان، یرواند (۱۳۸۷) تاریخ ایران مدرن. ترجمه ابراهیم فتحی. تهران: نشر نی
احمدپور، آیرین؛ رجبی نوش‌آبادی، حسین؛ خبیری، محمد و جلالی فراهانی، مجید (۱۴۰۱). «شناسایی به کارگیری هویت ملی در سیاست‌گذاری ورزش ایران». **ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران**, ۵(۸), ۱۳۲۲-۱۳۳۹

احمدی، حمید (۱۳۸۳)، ایران، هویت، ملیت، قومیت، تهران: موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی
احمدی، حمید (۱۳۸۸)، بنیادهای هویت ملی ایرانی: چهارچوب نظری هویت ملی شهروندمحور، تهران: نشر پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی
اخوان‌کازمی، مسعود؛ شاه‌قلعه، صفی‌الله (۱۳۹۲) «تأثیر فوتبال بر مؤلفه‌های هویت ملی». **فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات**, ۱۴(۲۳), ۱۱۵-۱۳۵.

استراوس، انسلم و کرین، جولیت (۱۳۹۲)، مبانی پژوهش کیفی: فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای. ترجمه ابراهیم افشار. تهران: نشر نی

تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۴)، روایت غیرت و هویت در میان ایرانیان، تهران: فرهنگ گفتمان
خسروی‌نیک، مجید (۱۳۹۷)، گفتمان، هویت و مشروعیت: خود و دیگری در بازنمایی‌های برنامه هسته‌ای ایران، ترجمه نیلوفر آقاابراهیمی، تهران: نشر لوگوس

فاضلی، حبیب‌الله (۱۳۹۱)، ورزش و سیاست هویت. **پژوهشنامه علوم سیاسی**، دوره هفتم، شماره ۲

فیرحی، داوود (۱۳۸۲)، نظام سیاسی و دولت در اسلام. چاپ اول. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی

کچویان، حسین (۱۳۸۴)، تطورات گفتمان‌های هویتی ایران: ایرانی در کشاکش با تجدد و مابعد تجدد، تهران: نشر نی

کچویان، حسین و زائری، قاسم. (۱۳۹۳). بررسی تاریخی چگونگی تطور معنایی مفهوم «ملت» از فهم دینی به درک تجددی در آستانه نهضت مشروطه. *اسلام و مطالعات اجتماعی*، ۱ (شماره ۴) پیاپی ۲۶-۵۴.

رشید کردستانی، محمدرضا و ازغندی، علیرضا (۱۳۹۹). نقد و بررسی دکترین ام القری محمدجواد لاریجانی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی. *فصلنامه علوم سیاسی*، ۱۶ (۵۲)، ۱۸۱-۲۱۱.

لاریجانی، محمدجواد (۱۳۶۹)؛ مقولاتی در استراتژی ملی، تهران، مرکز ترجمه و نشر کتاب، چاپ اول میرسپاسی، علی (۱۳۸۵)، تاملی در مدرنیته ایرانی. ترجمه جلال توکلیمان، تهران: طرح نو

نجفی، موسی (۱۳۸۱) «فرآیند سکولاریزاسیون مفهوم ملت در ایران»، *کتاب نقد*، بهار، ش ۲۲، ص ۱۳۳-۱۴۸

هاشمی، سید ضیاء؛ جوادی یگانه، محمدرضا. (۱۳۸۶). «فوتبال و هویت ملی». *فصلنامه مطالعات ملی*، ۸ (۳۰)، ۱۰۷-۱۲۴.

Abrahamian, E. (2008) *A History of Modern Iran*. Cambridge University Press

Abrahamian, Ervand (2008). *A History of Modern Iran*. Translated by Ebrahim Fattahi. Tehran: Nashr-e Ney.

Afshar Zanjanī, E. (2015, September 28). Public libraries: Centralization or decentralization. *LISNA Weekly Opinion*, 253. (In Persian)

Afzali Farouji, M., & Farhangi, A. (2008). Designing a model for science communication in Islamic Republic of Iran Broadcasting. **Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies*, 8*(2), 95-120. (In Persian)

Ahmadi, Hamid (2004). *Iran, Identity, Nationality, Ethnicity*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies.

Ahmadi, Hamid (2009). *Foundations of Iranian National Identity: A Theoretical Framework for Citizen-Centered National Identity*. Tehran: Research Institute for Cultural and Social Studies.

Ahmadi, Z. (2014). *The role of public and school libraries in expanding reading culture*. <http://www.sociallib.blogfa.com/post.aspx> (In Persian)

Ahmadpour, Ayrin; Rajabi Nowshabadi, Hossein; Khabiri, Mohammad; & Jalali Farahani, Majid (2022). "Identifying the Use of National Identity in Iran's Sports Policymaking." *Iranian Political Sociology Monthly*, 5(8), 1322-1339.

Akhavan Kazemi, Masoud; Shah-Ghal'eh, Safiollah (2013). "The Impact of Football on Components of National Identity." *Quarterly Journal of Culture-Communication Studies*, 14(23), 115-135.

Ameli, S. (2011). *Investigating the role of Neyshabur public libraries in increasing citizens' information literacy* [Master's thesis, Alzahra University]. (In Persian)

- Anderson, Benedict (1991), *Imagined communities: reflections on the origin and. Spread of nationalism*; Verso, London. (In Persian)
- Ansari A M. (2012), *The Politics of Nationalism in Modern Iran*, Publisher: Cambridge University Press(In Persian)
- Ashrafi, H. (2009). Public libraries and Iran's demographic needs. *Information Research and Public Libraries*, 15(2), 97-122. (In Persian)
- Baker, P. and Ellece, S. (2011). *Key terms in discourse analysis*. London: Continuum. (In Persian)
- Billig, Michael. 1995. *Banal Nationalism*. London: Sage.
- Bucholtz, M and hall, K (2005) identity and interaction: a sociocultural linguistic approach, *discourse Studies* 7 (5-4): 585
- Cho, Y. (2009) 'Unfolding Sporting Nationalism in South Korean Media Representations of the 1968, 1984 and 2000 Olympics'. *Media, Culture & Society* 31, no. 3 347-364.
- Dehghani Rayeni, H. (2013). *The role of Kerman public libraries in developing users' reading culture* [Master's thesis, Birjand University]. (In Persian)
- Ebrahimi, R. (2011). *The role and position of public libraries in increasing citizens' social capital: A case study of Tehran* [Master's thesis, University of Tehran]. (In Persian)
- Fairclough, N & Wodak, R. (1997). *Critical Discourse Analysis*. In T. A. Van Dijk (Ed.), *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies 2 (A Multidisciplinary Introduction)* (pp. 258-284). London: Sage.
- Fairclough, N., & Graham, P. (2002). Marx as Critical Discourse Analyst: the Genesis of a Critical Method and its Relevance to the Critique of Global Capital. *Estdios de Sociolinguistica*, 3 (1), 185-229.
- Fazeli, Habibollah (2012). "Sports and Identity Politics." *Political Science Research Journal*, 7(2).
- Firahi, Davood (2003). *Political System and Government in Islam*. 1st Edition. Tehran: SAMT.
- Ghadimi, A. (2016). The role of media in public understanding of science. *Iranian Journal of Cultural and Communication Studies*, 12(42), 11-37. (In Persian)
- Gorjili, M. (2018). *Challenges of public libraries in Golstan province's multicultural society from users' perspective* [Master's thesis, Birjand University]. (In Persian)
- Hare, G and Dauncey, H (1999) .The coming of age: the World cup of France 98. in Gary armstrong and Richard Giulianotti (eds), *Football cultures and identities*, Londonn Palgrave, 41-51
- Hashemi, Seyyed Zia; Javadi Yeganeh, Mohammad Reza (2007). "Football and National Identity." *National Studies Quarterly*, 8(30), 107-124.
- jhally, S (1989), *Cultural Studies and the Sport/Media Complex*, in L. A. Wenner (Ed.), *Media, Sports and Society* (pp. 84). London: Sage.
- Kachooyan, Hossein & Zaeri, Ghasem (2014). "A Historical Study of the Semantic Evolution of the Concept of 'Nation' from Religious Understanding to Modern Perception on the Eve of the Constitutional Revolution." *Islam and Social Studies*, 1(4), 26-54.
- Kachooyan, Hossein (2005). *Evolutions of Identity Discourses in Iran: Iran in the Struggle with Modernity and Post-Modernity*. Tehran: Nashr-e Ney.
- Kennedy, Eileen & Hills, Laura (2009) *Sport, Media and Society*, Berg Publishers
- Khosravi-Nik, Majid (2018). *Discourse, Identity, and Legitimacy: Self and Other in Representations of Iran's Nuclear Program*. Translated by Niloufar Agha-Ebrahim. Tehran: Logos Publishing.

- Koochi Rostami, M., Mohammadzadeh, F., & Assareh, F. (2021). Identifying and ranking barriers to attracting and developing public participation in Iran's public libraries. *Library and Information Science Research Journal*, 11(2), 292-311. (In Persian)
- Larijani, Mohammad Javad (1990). *Topics in National Strategy*. 1st Edition. Tehran: Center for Translation and Book Publishing.
- MacClancy, J (1996), *Sport, identity and ethnicity*, Berg, Oxford
- Miri, A. (2017). *Developing an optimal public library model for Iranian society using exploratory mixed methods research* [Unpublished manuscript]. Iranian Library Project. (In Persian)
- Mirsepasi, Ali (2006). *Reflections on Iranian Modernity*. Translated by Jalal Tawakolian. Tehran: Tarh-e No.
- Motallebī, D. (2017). Public libraries in service of science communication. *Book Review Quarterly on Information and Communication*, 4(13-14), 183-199. (In Persian)
- Najafi, Mousa (2002). "The Process of Secularization of the Concept of Nation in Iran." *Book Critique*, Spring, No. 22, pp. 133-148.
- Nie. T (2013), national identity representation in sport media -the case of china and the u.s. MSC thesis, University of Missouri-Columbia
- Ørnulf, Seippel (2017), Sports and Nationalism in a Globalized World, *International Journal of Sociology*, 47:1, 43-61, DOI: 10.1080/00207659.2017.1264835
- Rashid Kurdestani, Mohammad Reza & Azghandi, Alireza (2020). "Critique and Analysis of Mohammad Javad Larijani's Umm al-Qura Doctrine in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran." *Political Science Quarterly*, 16(52), 181-211. (In English)
- Rezaei Sharifabadi, S., & Shamelou, Z. (2008). *Science communication: Perspectives, opportunities and challenges*. Ketabdar. (In Persian)
- Rowe, D. (2003) 'Sport and the Repudiation of the Global'. *International Review for the Sociology of Sport* 38, no: 281–294.
- Saleh, Alam and Worrall, James (2015), Between Darius and Khomeini: Exploring Iran's Identity Problematique. *National Identities*, 17 (1). pp. 73-97
- Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (2013). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Translated by Ebrahim Afshar. Tehran: Nashr-e Ney.
- Tajdaran, M., Karbala Aghaei Kamran, M., & Ameli, S. (2013). The role of Neyshabur public libraries in increasing citizens' information literacy. *Knowledge Studies Quarterly*, 6(20), 39-54. (In Persian)
- Tajik, Mohammad Reza (2005). *Narrative of Honor and Identity Among Iranians*. Tehran: Farhang-e Gofteman.
- Trujillo, N., & Ekdorn, L. (1985). Sportswriting and American cultural values: The 1984 Chicago Cubs. *Critical Studies in Mass Communication*, 2 (3), 262–281
- Wodak, R. (2001). The Discourse-historical Approach. In R. Wodak, & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (pp. 63–94). London: Sage.
- Wodak, R., & Meyer, M. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. Sage.
- Wodak, R., de Cillia, R., Reisigl, M., & Liebhart, K. (2009). *The Discursive Construction of National Identity* (2nd ed.). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ziaee Ali, Arshin Adib-Moghaddam, Agnes Elling, Jacco van Sterkenburg & Ivo van Hilvoorde (2021), Football and the media construction of Iranian national identity during the FIFA World Cup 2018 and AFC Asian Cup 2019, *Soccer & Society*, 22:6, 613-625, DOI: 10.1080/14660970.2021.1952691